

Gerichte invitaties tijdens het kindverhoor

D. Smeets en L. Alink

Gerichte invitaties tijdens het kindverhoor

Gerichte invitaties tijdens het kindverhoor

De meerwaarde en timing van gerichte invitaties in het verkrijgen van een uitgebreide verklaring van kinderen

Dit onderzoek is mogelijk gemaakt door een subsidie van Politie en Wetenschap.

Auteurs/onderzoekers

dr. D.J.H. Smeets^{1,2} & prof. dr. L.R.A. Alink³

In samenwerking met

Karina Dekens, Riannet Haak & Imke Rispens⁴

Jannie van der Sleen⁵

Leescommissie

M. Hupperetz, Y. Pouw, M. ter Beek, dr. F. van der Horst & dr. G. Wolters

Meer informatie vind je op www.politeenwetenschap.nl.

© 2025, Universiteit Leiden

-
- 1 Universiteit Leiden, Faculteit Sociale Wetenschappen, Instituut Pedagogische Wetenschappen
 - 2 Contactpersoon: dsmeets@fsw.leidenuniv.nl
 - 3 Universiteit Leiden, Faculteit Sociale Wetenschappen, Instituut Pedagogische Wetenschappen
 - 4 Recherchepsycholoog en docent team Generieke Opsporing, Politieacademie
 - 5 Recherche- en rechtspsycholoog, Kinterview, advies- en trainingsbureau voor het forensisch interview

Meer informatie over deze en andere uitgaven:
Sdu Klantenservice
tel.: (070) 378 98 80
website: www.sdu.nl/service

Omslagontwerp: Imago Mediabuilders, Amersfoort
Afbeelding omslag:
ISBN: 9789012410502
NUR: 600

© 2025 Sdu B.V., Den Haag - Politie & Wetenschap, Politieacademie, Apeldoorn

Alle rechten voorbehouden. Behalve de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De bij toepassing van art. 16h tot en met 16m Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens kopiëren dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken op grond van art. 16 Auteurswet dient men zich te wenden tot de Stichting UvO (www.stichting-uvo.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system of any nature, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, Sdu B.V. neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences.

Inhoudsopgave

Samenvatting / 7

1 Inleiding / 11

- 1.1 Achtergrond en aanleiding / 11
- 1.2 Onderzoek naar het kindverhoor / 12
- 1.3 Gerichte invitaties tijdens het kindverhoor / 13
- 1.4 Timing van gerichte invitaties / 15
- 1.5 Onderzoeksvragen / 17

2 Het onderzoek / 19

- 2.1 Onderzoeksopzet / 19
- 2.2 Procedure / 20
- 2.3 Participanten / 22
- 2.4 Het incident: de online yogales / 23
- 2.5 Het verhoor / 25
- 2.6 Meetinstrumenten / 28

3 Resultaten / 33

- 3.1 Uitgebreidheid / 33
- 3.2 Inaccurate details / 40

4 Discussie / 41

- 4.1 Timing van gerichte invitaties / 41
- 4.2 Meerwaarde van gerichte invitaties / 43
- 4.3 Verklaringen van kinderen / 45
- 4.4 Evaluatie van de huidige onderzoeksopzet / 48

5 Conclusie / 53

Dankwoord / 55

Literatuurlijst / 57

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap / 67

Samenvatting

Als er vermoedens zijn dat een kind slachtoffer is van seksueel misbruik, kan hij/zij door de politie als getuige verhoord worden. Dit verhoor gebeurt in Nederland volgens een vaste procedure: het scenariomodel. Binnen dit protocol wordt eerst de *free recall* van kinderen gestimuleerd. Via algemene invitaties worden kinderen uitgenodigd om alles te vertellen wat ze nog weten van de aanleiding voor het verhoor ('Vertel me daar eens *alles* over'). De verhoorder kan de *free recall* voor specifieke details daarna verder stimuleren door via gerichte invitaties in te zoomen op details die het kind zelf al noemde ('Je vertelde net over het logeren, vertel me *daar* eens alles over'). In het protocol van het scenariomodel volgen gerichte invitaties na een interruptie waarin de verhoorder samenvat wat het kind vertelde tijdens de algemene invitaties en waarna hij bijbehorende instructies geeft. Zo is het onder meer belangrijk dat het kind begrijpt dat hij/zij de verhoorder moet corrigeren als deze geen juiste samenvatting van het verhaal geeft. Verder wordt er in deze fase aangekondigd dat er later vragen gesteld gaan worden, waarbij het belangrijk is dat kinderen durven te zeggen dat ze iets niet weten. Ook dat wordt geïnstrueerd en geoefend. Vervolgens gaat de verhoorder afbakenen tot één specifiek moment en wordt het verhoor vervolgd. Vanuit de politiepraktijk waren er vragen of deze interruptie van de *free recall* nadelig is voor de verklaring van een kind. Daarom is in de huidige studie onderzocht of de verklaring van kinderen uitgebreider zal zijn en meer forensische details zal bevatten wanneer gerichte invitaties eerder ingezet worden.

Om deze hypothese te toetsen is een alternatieve verhoorprocedure ontwikkeld waarbij gerichte invitaties direct na de algemene invitaties volgen (zonder de genoemde interruptie). Via een experimentele studie is deze methode vervolgens vergeleken met het standaard scenariomodel. In totaal deden 32 kinderen van 8 t/m 11 jaar oud mee aan het onderzoek. Dat begon met een online yogales. In deze yogales zijn forensische onderdelen geïntegreerd die een rol spelen bij online zedenzaken, zoals het uittrekken van kleding en verzoeken/opdrachten om zichzelf aan te raken. In de yogales zijn dit soort elementen op functionele wijze verwerkt. Zo trokken yogajuf en kind hun vest uit omdat ze het warm kregen, en gaf de juf het kind de opdracht zijn/haar kuit te masseren om spierpijn te voorkomen. Een week na de yogales volgde een online verhoor, waarin het geheugen van kinderen getoetst werd. Daarbij waren kinderen willekeurig toegewezen aan een van twee condities:

1. verhoor volgens het scenariomodel (N=17) of
2. verhoor volgens de alternatieve procedure (N=15).

De verklaringen van kinderen zijn vervolgens getranscribeerd om de uitgebreidheid te coderen, ofwel het aantal details dat genoemd wordt. Daarbij viel op dat kinderen relatief weinig navertellen en dat zij weinig forensische details uit de yogales noemden tijdens het verhoor. Dit sluit aan bij bevindingen in de literatuur dat 'omissies', ofwel het weglaten van details, vaak voorkomen tijdens de *free recall*. Dit benadrukt hoe lastig het in de praktijk kan zijn om informatie van een kind te verkrijgen. Een waardevolle bevinding in dit kader was dat de verklaringen significant uitgebreider werden na de inzet van gerichte invitaties ($p < 0,001$). Dat is een belangrijke bevinding voor de politiepraktijk aangezien het gebruik van deze techniek verschilt tussen verhoorders en de inzet hiervan ook nog wel eens kan afnemen na verloop van tijd. Gerichte invitaties zijn een goede manier om meer informatie van kinderen te verkrijgen, zonder daarbij suggestief te zijn (een risico dat er wel is wanneer vragen gesteld worden). Deze methode is ook relevant om toe te passen in andere contexten, zoals gesprekken met kinderen bij Veilig Thuis, in de jeugdbescherming of in de rechtbank.

Terugkomend op de aanleiding van dit onderzoek: verwacht werd dat de meerwaarde van gerichte invitaties groter zou zijn in de alternatieve verhoorconditie, ofwel bij het eerder inzetten van gerichte invitaties. Er werden in de alternatieve conditie inderdaad iets meer details genoemd tijdens de fase van gerichte invitaties, maar deze trend was niet significant ($p < 0,10$). Omdat het verschil tussen condities minimaal was en de steekproef van de studie klein, concluderen we dat er voorlopig geen aanpassing in de timing van gerichte invitaties doorgevoerd hoeft te worden in het kindverhoor. Deze bevinding geeft wel aanleiding voor verder onderzoek. Zo is het mogelijk dat het eerder inzetten van gerichte invitaties vooral voor jongere kinderen waardevol is. Het is mogelijk dat het werkgeheugen van 8- tot 11-jarigen voldoende is ontwikkeld waardoor zij relatief weinig last hebben van de interruptie tijdens het scenariomodel. Voor jongere kinderen of kinderen die een beperkter werkgeheugen hebben, kan dit wellicht anders zijn.

Ten slotte laat deze studie zien hoe complex het is om onderzoek te doen naar de effectiviteit van het kindverhoor en het geheugen van kinderen. In dit onderzoek is gekozen voor een experimentele opzet waarbij kinderen vertelden over een gestandaardiseerd incident. De zoektocht om dit incident relevant te maken voor de politiepraktijk gaf verschillende ethische uitdagingen. Hoe kun je een incident vormgeven dat forensische onderdelen bevat die ook terugkomen in echte zaken van seksueel misbruik? De uiteindelijke keuze voor een yogales had als voordeel dat dit soort zaken op ethische en functionele manier geïntegreerd kon worden. Het gebruik van een gestandaardiseerd incident zorgde ervoor dat we de accurateheid van verklaringen konden verifiëren. Een directe vergelijking met de politiepraktijk is echter niet mogelijk, onder andere doordat de yogales geen stressvolle of traumatische gebeurtenis was. Dit illustreert wat voor afwegingen er gemaakt worden bij dit soort onderzoeken naar het geheugen en verklaringen van kinderen, en dat elke keuze naast voordelen ook limitaties met zich meebrengt. Hoewel bepaalde aanpassingen aan de procedure en het protocol van de

huidige studie aan te raden zijn, is dit een mooi startpunt voor verder onderzoek. Het onderzoek biedt naast kennis over het geheugen ook tools die in vervolgonderzoeken gebruikt kunnen worden.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

Als er vermoedens zijn dat een kind slachtoffer is van seksueel misbruik, kan hij/zij door de politie als getuige verhoord worden. Een verhoor is een belangrijke onderzoeksmethode om bewijsmateriaal te verzamelen met als doel zoveel mogelijke accurate, gedetailleerde en forensisch relevante informatie te verkrijgen over de gebeurtenissen die een getuige heeft meegemaakt (Dekens & Van der Sleen, 2013). In dit onderzoek staat centraal hoe dit het beste bereikt kan worden.

De politie in Nederland verhoort kinderen die mogelijk slachtoffer zijn van misbruik volgens het zogenoemde scenariomodel (Dekens & Van der Sleen, 2013). De werkwijze binnen dat model is dat het kind door middel van een algemene invitatie gevraagd wordt te vertellen over een vermeend delict ('Vertel me daar eens alles over'). Er worden in deze eerste fase van het verhoor geen vragen gesteld, maar het kind wordt wel gestimuleerd om meer te vertellen ('En verder?', 'Hmm mm?'). De verhoorder laat het kind volledig uitvertellen en vat vervolgens samen wat het kind heeft verteld. Hierbij worden ook instructies gegeven en er wordt geoefend om de verhoorder te verbeteren of te corrigeren indien nodig. Na het uitleggen van verdere gespreksregels en het afbakenen komt de verhoorder terug op het vermeende delict en details daarvan: met gerichte invitaties wordt op onderdelen van het vermeende delict doorgevraagd ('Je zei dat het een keer in de schuur gebeurde; vertel me dáár eens alles over?') om zoveel mogelijk informatie over dit onderdeel te verkrijgen.

Onderzoek bevestigt dat gerichte invitaties van groot belang zijn om forensisch relevante details te verzamelen: kinderen geven tijdens deze vragen meer details dan tijdens de algemene invitaties (Lamb et al., 2007; Gagnon & Cyr, 2017). Een vraag die uit de politiepraktijk naar voren is gekomen betreft de *timing* van de gerichte invitaties. De plek van de samenvatting inclusief bijbehorende instructies zorgt namelijk voor een onderbreking van de *free recall* van het kind. In de huidige studie wordt daarom onderzocht of het zinvol is om de gerichte invitaties eerder in te zetten. De hoofdvraag is hierbij of deze aanpassing zal leiden tot uitgebreidere verklaringen die meer forensisch relevante informatie bevatten.

1.2 Onderzoek naar het kindverhoor

De aanpak van het kindverhoor is een thema dat in de wetenschappelijke literatuur uitgebreid is onderzocht. Veel studies zijn daarbij gericht op de invloed van suggestieve vragen op de verklaring van een kind. Hoewel het in alle ondervragingen belangrijk is om suggestieve vragen te vermijden, is dit bijzonder belangrijk bij het verhoren van een kind (Dekens & Van der Sleen, 2013). Kinderen hebben namelijk een sterke neiging om te conformeren aan een autoriteitsfiguur die hen interviewt (Bruck & Ceci, 1999; Hritz et al., 2015). Dit wordt ook wel *compliance* genoemd en kan ervoor zorgen dat kinderen een antwoord geven waarvan ze *denken* dat de interviewer het wil horen. Verder zijn kinderen ook bijzonder vatbaar voor suggestie: als een suggestie van een bepaalde gebeurtenis wordt gewekt, bestaat de kans dat kinderen deze overnemen in hun verklaring en hier vervolgens ook in gaan geloven – met mogelijk een valse herinnering als gevolg (Ceci & Bruck, 1993). Een illustratie hiervan is de ‘Sam Stone-studie’ (Leichtman & Ceci, 1995): een onderzoek waarbij kleuters suggestieve informatie kregen over een bezoeker in hun klas. Kinderen die na dit bezoek onjuiste suggestieve informatie ontvingen over de bezoeker (zoals: ‘Ik hoorde van een klasgenoot dat de bezoeker ook boeken kapot heeft gemaakt’) namen deze suggesties over in hun verklaring. Een opmerkelijke studie van Otgaar en collega’s (2009) laat zien dat kinderen zelfs niet-plausibele suggesties overnemen. Deze onderzoekers vroegen kinderen of ze zich herinnerden dat ze ooit ontvoerd waren door een UFO. Suggestieve informatie zorgde er niet alleen voor dat kinderen een beschrijving gaven van de ontvoering zoals zij zich deze ‘herinnerden’, maar ook dat er een valse herinnering ontstond in het geheugen van kinderen. De invloed van suggestieve informatie op de accuraatheid van het geheugen is herhaaldelijk aangetoond (Loftus, 2005) en heeft geleid tot uitgebreid onderzoek naar het soort vragen dat het meest geschikt is tijdens een verhoor. Resultaten van deze studies hebben bijgedragen aan consensus over het vermijden van suggestieve vragen tijdens ondervragingen (bijv. Hershkowitz et al., 2015; Korkman et al., 2024). Ook het gebruik van gesloten vragen wordt afgeraden aangezien deze vragen vaak suggestief zijn (Dekens & Van der Sleen, 2013; Powell & Snow, 2007).

Niet alleen het verkrijgen van een *betrouwbare* (niet-gestuurde) verklaring is een belangrijk aandachtspunt voor de aanpak van een kindverhoor, ook het verkrijgen van een *zo gedetailleerd mogelijke* verklaring is belangrijk. Het verhoor is immers een strafrechtelijk interview en wordt gebruikt als onderzoeksmethode om bewijsmateriaal te verzamelen. De verhoorder is uit op gedetailleerde informatie zodat een officier van justitie dit kan gebruiken voor een eventuele vervolging (Dekens & Van der Sleen, 2013). De verklaring van getuigen is in elke strafzaak een zeer belangrijke (zo niet de belangrijkste) bron van bewijs, maar in zedenzaken extra relevant omdat fysiek bewijs vaak ontbreekt (Herman, 2010; Horselenberg & Vredeveltdt, 2024). Uit onderzoek naar de effectiviteit van type vragen is herhaaldelijk gebleken dat open vragen meer geschikt zijn voor het verkrijgen van een uitgebreide, gedetailleerde en accurate verklaring dan gesloten vragen (bijv. Benia et al., 2015; Gagnon & Cyr, 2017; Hershkowitz et al., 1997;

Lamb et al., 2003, 2007; Lavoie et al., 2021). Nog *meer* informatie kan worden verkregen als er geen vragen gesteld worden, maar wanneer het kind gestimuleerd wordt om zoveel mogelijk *uit zichzelf* te vertellen, ook wel *free recall* genoemd. Vragen zijn namelijk sturend en beperkend: ze hebben als gevolg dat kinderen een inhoudelijk antwoord geven dat (volgens hen) past bij de vraag – ofwel datgene waar de interviewer naar op zoek is (Wolfgang et al., 2016). Conform wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat kinderen uitgebreider vertellen na een uitnodiging tot *free recall* (bijv. Johnson et al., 2015; La Rooy et al., 2015), is de werkwijze van het Nederlandse scenariomodel dat verhoorders de getuige eerst via een *algemene invitatie* uitnodigen tot het vrij vertellen over een gebeurtenis. Nadat de verhoorder aan het kind heeft gevraagd wat hij/zij komt vertellen, volgt de invitatie: ‘Vertel me daar eens alles over’. Daarbij worden opmerkingen als ‘En verder?’, ‘Vertel eens’ en ‘Hmm mm?’ gebruikt om de *free recall* verder aan te moedigen en meer details te verkrijgen (Dekens & Van der Sleen, 2013). Zelfs als kinderen aangeven dat ze klaar zijn met vertellen, kunnen deze aanmoedigingen helpen om (nog) meer informatie los te krijgen (Powell & Snow, 2007).

1.3 Gerichte invitaties tijdens het kindverhoor

Hoewel het stimuleren van *free recall* het uitgangspunt is van het scenariomodel, kan een gerichtere aanpak nodig zijn om een complete verklaring te verkrijgen (Dekens & Van der Sleen, 2013). Met name bij jonge kinderen is dit relevant aangezien zij uit zichzelf minder uitgebreid vertellen dan oudere kinderen (Lamb et al., 2003; Orbach et al., 2000; Saywitz & Snyder, 1996). In het scenariomodel houdt deze aanpak in dat de verhoorder met gerichte invitaties het gesprek kan sturen naar een onderdeel dat een kind *zelf* eerder noemde tijdens de *free recall*, bijvoorbeeld door te vervolgen met: ‘Je vertelde dat hij jou ging zoenen, vertel me dáár eens alles over’ (Dekens & Van der Sleen, 2013). Bij een gerichte invitatie wordt dus wederom de *free recall* gestimuleerd, maar nu wordt als het ware ingezoomd op een specifiek onderdeel dat het kind eerder vertelde na de fase van algemene invitaties. In figuur 1 wordt het verschil tussen algemene en gerichte invitaties kort weergegeven.

Figuur 1. Algemene en gerichte invitaties

Uit onderzoek blijkt dat kinderen meer details geven over een gebeurtenis wanneer algemene invitaties gevolgd worden door gerichte invitaties. Algemene invitaties zijn namelijk vrij brede uitnodigingen tot vertellen, waardoor kinderen ook een algemene reactie kunnen geven die nog niet toegespitst is op forensisch relevante onderdelen van het incident (Lavoie et al., 2021). Die extra details volgen wel wanneer de verhoorder gerichte invitaties inzet. Dit blijkt vooral uit *field studies* waarin bestaande verhoren geanalyseerd worden (bijv. Lamb et al., 2003; Gagnon & Cyr, 2017). Daarbij worden reeds afgenomen verhoren onderzocht en wordt na elke invitatie of vraag van de verhoorder gescoord hoeveel informatie een kind geeft. Een nadeel van dit soort onderzoeken is dat de accuraatheid van de verklaring dan niet beoordeeld kan worden. Daarom is het belangrijk om ook te kijken naar experimenteel onderzoek. In een studie van Danby en collega's (2017) worden kinderen verhoord over een klassenactiviteit die speciaal voor dat onderzoek is opgezet, waardoor de onderzoekers kunnen verifiëren of de informatie die kinderen geven juist is. De studie repliceerde het eerdergenoemde resultaat dat kinderen details aan hun verklaring toevoegen na gerichte invitaties, en voegde toe dat het om accurate informatie gaat. Dit komt ook in enkele vergelijkbare studies naar voren (bijv. Brown et al., 2013; Evans & Roberts, 2009; Horowitz et al., 2009), maar dit soort experimentele onderzoeken zijn beduidend minder vaak uitgevoerd dan de eerdergenoemde *field studies*.

Het 'inzoomen' op details via gerichte invitaties kan voor bepaalde subgroepen kinderen extra relevant zijn. Met name bij jonge kinderen kan het belangrijk zijn om de aandacht te sturen naar specifieke onderdelen van een gebeurtenis (Lamb et al., 2007;

Powell & Snow, 2007). Bij een algemene invitatie weten zij soms niet goed wat er van hen verwacht wordt, waardoor kinderen reageren met ‘Weet ik niet (meer)’. Wolfman en collega’s (2016) codeerden dit soort antwoorden als ‘non-response’ en zagen dat dit na een algemene invitatie vaker voorkomt dan na een gerichte invitatie. Doordat een gerichte invitatie inzoomt op specifieke onderdelen van een gebeurtenis, begrijpen kinderen beter wat er van hen gevraagd wordt en kunnen ze hun antwoorden beter afstemmen op de vraag (Gagnon & Cyr, 2017; Hershkowitz et al., 2012). Daarnaast blijkt uit onderzoek dat gerichte invitaties jonge kinderen kunnen ondersteunen in het ophalen van informatie uit hun geheugen (Lamb et al., 2003; Saywitz & Snyder, 1996). Gerichte invitaties helpen om een grote gebeurtenis op te splitsen in onderdelen, waardoor het voor kinderen gemakkelijker en overzichtelijker wordt om deze te reconstrueren en hier uitgebreid over te vertellen (Danby et al., 2017; Lamb et al., 2003).

1.4 Timing van gerichte invitaties

Gerichte invitaties worden volgens het scenariomodel pas ingezet wanneer de eerste fase van *free recall* via de inzet van algemene invitaties is afgerond (Dekens & Van der Sleen, 2013). Het is belangrijk dat de eerste vertelling van een kind niet wordt onderbroken, ook niet als de verhoorder meer wil weten over een specifiek onderdeel van de gebeurtenis. Als vragen of gerichte invitaties ingezet worden *tijdens* de algemene invitatie, kunnen kinderen denken dat het geven van korte antwoorden voldoende is, terwijl het kind gestimuleerd moet worden om gedetailleerde informatie te geven (Powell & Snow, 2007). Gerichte invitaties worden in het scenariomodel dan ook ingezet wanneer de fase van algemene invitatie uitgeput lijkt en geen verdere informatie meer oplevert (Dekens & Van der Sleen, 2013). De gerichte invitaties volgen echter nog niet *direct* na de algemene invitaties: het verder stimuleren van de *free recall* wordt ‘onderbroken’ door een fase waarin de verhoorder het verhaal van het kind samenvat. Daarbij legt de verhoorder uit dat hij/zij het verhaal van het kind gaat samenvatten, om te controleren of hij/zij dit goed heeft begrepen. Het is belangrijk dat kinderen de verhoorder durven te corrigeren als het verhaal verkeerd wordt samenvat. Daarom wordt dit corrigeren ook geoefend. Na de samenvatting volgen bovendien ook verdere gespreksregels waarin ook wordt ingegaan op vragen die de verhoorder later kan gaan stellen. Hierbij wordt onder meer benadrukt dat kinderen het moeten aangeven wanneer een vraag of een woord onduidelijk is, en dat het herhalen van een vraag door de verhoorder niet betekent dat het eerste antwoord van het kind onjuist was. Ten slotte wordt het incident afgebakend, wat vooral relevant is als het kind meerdere malen misbruikt is (Dekens & Van der Sleen, 2013). In dit soort gevallen ontstaat er een script over hoe het misbruik meestal gebeurt, en het is belangrijk dat het kind informatie geeft over een specifiek incident in plaats van algemene informatie uit het script. Na deze interruptie van instructies, samenvatten en verdere gespreksregels, wordt het inhoudelijke deel van het verhoor vervolgd en worden gerichte invitaties ingezet om terug te komen op aspecten die het kind tijdens de algemene invitatie noemde.

Om verschillende redenen kan verwacht worden dat de timing van gerichte invitaties in het scenariomodel niet optimaal is. In de praktijk is gebleken dat sommige kinderen de gerichte invitaties zoals ze in het scenariomodel worden ingezet, kunnen ervaren als herhalend (persoonlijke communicatie; Dekens & Van der Sleen). Een kind heeft namelijk tijdens de algemene invitatie al ‘alles verteld wat hij/zij nog weet’ van die gebeurtenis. De samenvatting die de verhoorder hierna geeft, kan bovendien het gevoel geven dat het verhoor al is afgerond. Wanneer vervolgens de gerichte invitaties nog volgen, kunnen kinderen weerstand ervaren om ‘nogmaals’ over onderdelen van de gebeurtenis te vertellen (‘Dit heb ik toch al verteld’). Het gevolg kan zijn dat kinderen blokkeren in plaats van verder vertellen, wat betekent dat de voordelen van gerichte invitaties om gedetailleerde informatie te vergaren (bijv. Gagnon & Cyr, 2017; Lamb et al., 2007) niet volledig benut worden. In dit onderzoek zal getoetst worden of kinderen meer vertellen wanneer de gerichte invitaties eerder ingezet worden.

Hierbij wordt verwacht dat het eerder inzetten van gerichte invitaties meer forensisch relevante informatie zal opleveren. De werking van het geheugen suggereert dat kinderen beter in staat zijn om gedetailleerde informatie over een incident op te halen wanneer er minder tijd zit tussen het moment waarop zij dit onderdeel voor het eerst noemen (tijdens de algemene invitaties) en het moment waarop ze worden uitgenodigd om hier specifiek meer over te vertellen (gerichte invitaties). Ten eerste zijn geheugen-netwerken dan al geactiveerd, waardoor het makkelijker is om *meer* informatie over dit onderdeel op te halen (Anderson, 1983; Collins & Loftus, 1975). Daarnaast is het belangrijk dat het proces van informatie ophalen uit het geheugen zo min mogelijk onderbroken wordt. Uit onderzoek blijkt dat een onderbreking het geheugen nadelig kan beïnvloeden doordat de aandacht enige tijd gefocust was op iets anders dan de herinnering (bijv. Cockburn, 1995). In een recente paper over zaken waar interviewers rekening mee moeten houden tijdens een kindverhoor, beschrijft Danby (2024) dat het mentaal vermoeiend kan zijn om te switchen tussen verschillende onderwerpen. Omdat deze vermoeidheid kan leiden tot fouten, wordt aangeraden om onderbrekingen te vermijden en zoveel mogelijk te focussen op één onderdeel. Danby richt zich hierbij vooral op het uitputten van het episodisch geheugen (de subjectieve ervaringen van het kind) voordat gevraagd wordt naar semantische informatie (feitelijke informatie, zoals *wie* iets deed en *wanneer*). Deze scheiding is er al in het scenariomodel, maar toch zou het luisteren naar de samenvatting en het oefenen van instructies ook een extra belasting kunnen zijn van de mentale capaciteit van kinderen. Als gevolg daarvan zouden kinderen tijdens de fase van gerichte invitaties meer moeite kunnen hebben om weer terug te graven in het geheugen. Bij kinderen zijn dit soort effecten groter dan bij volwassenen aangezien het geheugen van kinderen nog niet volledig ontwikkeld is en omdat jonge kinderen een beperkte aandachtsspanne hebben (Danby et al., 2017). Tijdens een verhoor wordt niet alleen gevraagd om informatie uit het geheugen op te halen, maar ook om deze op coherente wijze te verbaliseren. Dit kan voor sommige kinderen erg lastig zijn en het is dan ook belangrijk om dit proces bij kinderen goed te

ondersteunen (Goodman & Melinder, 2007). In deze studie wordt onderzocht of het eerder inzetten van gerichte invitaties hieraan kan bijdragen.

1.5 Onderzoeksvragen

Het doel van deze studie is om te onderzoeken of er verbetering mogelijk is in de procedure van het kindverhoor die de politie in Nederland hanteert door gerichte invitaties eerder in te zetten. Daarbij is de hoofdvraag *of het eerder inzetten van gerichte invitaties leidt tot een meer gedetailleerde verklaring die meer forensisch relevante informatie bevat*. Om dit te onderzoeken is een alternatieve verhoormethode ontwikkeld waarbij de gerichte invitaties eerder ingezet worden dan in het huidige scenariomodel. In dit onderzoek worden beide verhoormethoden met elkaar vergeleken (uitleg volgt in hoofdstuk 2 van dit rapport). In beide verhoormethoden volgen de gerichte invitaties *na* de algemene invitaties, waardoor we ook de meerwaarde van gerichte invitaties experimenteel kunnen onderzoeken. Zoals eerder vermeld, is dit met name onderzocht via *field studies*. Bovendien is dit (voor zover bekend) de eerste Nederlandse experimentele studie waarin dit onderzocht wordt conform de procedure van het scenariomodel.

Een overzicht van de onderzoeksvraag en alle hypothesen is weergegeven in figuur 2. Voor wat betreft de hoofdvraag over de timing van gerichte invitaties worden de volgende hypothesen getoetst:

1. Het inzetten van gerichte invitaties is effectief om meer details te verkrijgen. Dit houdt in dat kinderen informatie gaan toevoegen na de inzet van gerichte invitaties, waardoor de verklaring uitgebreider wordt dan na alleen de fase van de algemene invitatie. Dit effect wordt verwacht voor beide verhoormethoden.
2. De meerwaarde van gerichte invitaties boven algemene invitaties is het sterkst wanneer de gerichte invitaties eerder ingezet worden. Het eerder inzetten van gerichte invitaties (de alternatieve methode die we hebben ontwikkeld) zal leiden tot meer informatie dan wanneer de gerichte invitaties pas volgen na samenvatting en instructies (scenariomodel).

Omdat de wijziging in de verhoorprocedure alleen invloed heeft op de timing van de gerichte invitaties en niet op het soort vragen dat gesteld wordt, is het *niet* aannemelijk dat er verschillen ontstaan wat betreft de accuraatheid van de verklaring. Om uit te sluiten dat de alternatieve procedure een negatief effect heeft op accuraatheid, zal dit ook onderzocht worden. Onze derde hypothese is daarom:

3. Het eerder inzetten van gerichte invitaties zal geen effect hebben op het aantal inaccuraat details dat door kinderen genoemd wordt. Voor inaccuraatheid verwachten we dus geen verschil tussen de twee verhoormethoden.

Omdat uit onderzoek is gebleken dat de verklaring van kinderen uitgebreider is naarmate zij ouder zijn, wordt ook de variabele leeftijd bekeken in dit onderzoek. Er wordt in elk geval het volgende verwacht:

4. Er is een positieve samenhang tussen leeftijd van kinderen en de uitgebreidheid van hun verklaring. Oudere kinderen vertellen uitgebreider en geven meer details dan jongere kinderen.

Ten slotte kan ook verlegenheid invloed hebben op de verklaring van kinderen. Dit is namelijk een karaktereigenschap die ervoor kan zorgen dat kinderen zich terugtrekken in sociale situaties en minder snel met vreemden in gesprek gaan (Rubin et al., 2009). Verlegen kinderen voelen zich niet op hun gemak in een een-op-eentestsetting zoals een verhoor, en hebben bovendien vaak een sterkere angst om fouten te maken (Crozier & Hostettler, 2003; Nyborg, 2022). Het volgende wordt verwacht:

5. Er is een negatieve samenhang tussen verlegenheid en de uitgebreid van de verklaring van een kind. Kinderen die meer verlegen zijn, vertellen minder uitgebreid en geven minder details tijdens het verhoor.

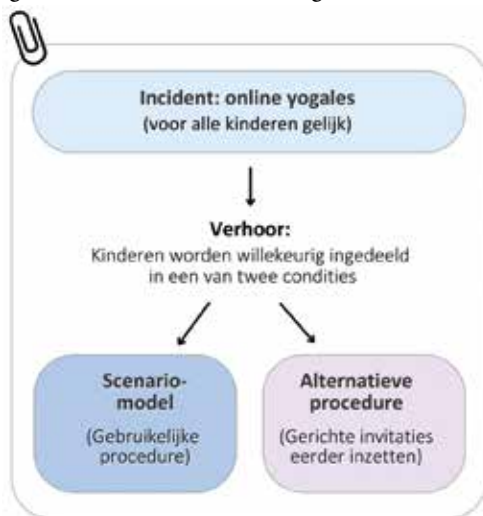

Figuur 2. Overzicht van onderzoeksvragen en hypothesen

2 Het onderzoek

2.1 Onderzoeksopzet

Dit onderzoek betreft een experimentele studie waarbij kinderen van 8 t/m 11 jaar eerst een in scène gezet – gestandaardiseerd – ‘incident’ meemaakten (een online yogales), en een week later hierover verklaarden in een gesprek, ofwel het verhoor. Dit verhoor is afgenomen volgens het scenariomodel (huidige verhoorprocedure) of volgens een alternatieve methode waarbij gerichte invitaties eerder ingezet werden. Zie figuur 3 voor een visuele weergave van de onderzoeksopzet.

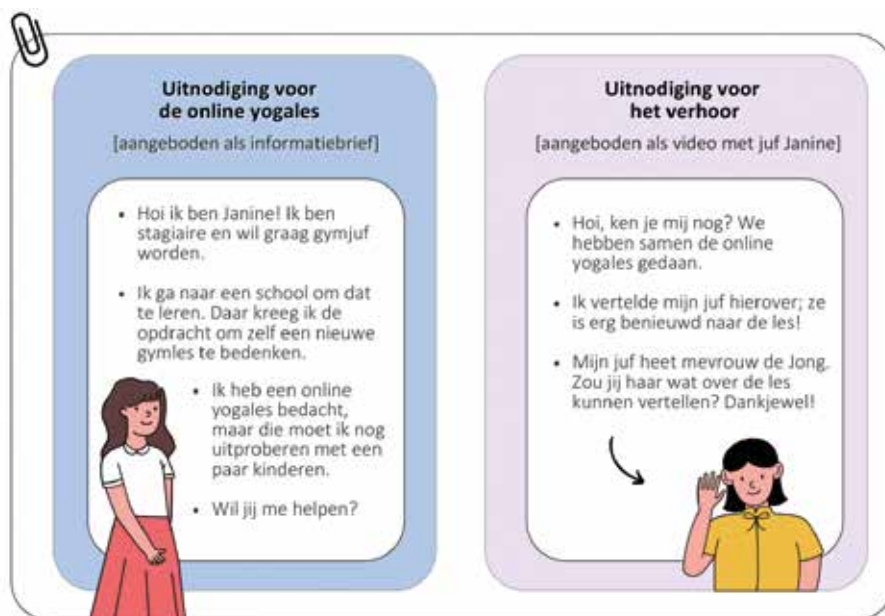
Figuur 3. Onderzoeksopzet van deze studie

Deelnemende kinderen werden *willekeurig (at random)* toegewezen aan een van de twee verhoormethoden. Omdat kinderen meer details onthouden en uitgebreider verklaren naarmate zij ouder zijn (bijv. Lamb et al., 2003; Peterson, 2011), is bij de randomisatie wel rekening gehouden met de leeftijd van kinderen. Er is gebruik gemaakt van een ‘blok design’: de groep is opgesplitst in twee leeftijdsblokken (8-9 jaar en 10-11 jaar) waarbinnen de toewijzing in condities gerandomiseerd werd. Dit gebeurde in blokken van 10 kinderen om te scheve verdeling tussen de condities in een relatief kleine steekproef te voorkomen.

2.2 Procedure

Dit onderzoek is goedgekeurd door de ethiekcommissie van het instituut Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Leiden (dossiernummer ECPW-2019/248). De dataverzameling heeft plaatsgevonden tussen november 2021 en juli 2023. Kinderen die hebben deelgenomen aan het onderzoek hebben aan twee sessies meegedaan: 1) de online yogales en 2) het verhoor (volgens een van twee methoden). Verder hebben ouders een vragenlijst over het kind ingevuld.

De doelgroep van dit onderzoek betreft kinderen van 8 t/m 11 jaar oud. Om deze groep te werven, zijn eerst hun ouders benaderd via sociale media. Via Facebook is een korte wervingstekst en -video verspreid onder ouders in heel Nederland. Ouders konden via de verkorte informatietekst aangeven of zij uitgebreidere informatie over het onderzoek wilden ontvangen. Bij het achterlaten van hun e-mailadres kregen zij een uitgebreide informatiefolder toegestuurd en een informatiebrief voor kinderen. Wanneer ouders toestemming gaven voor deelname van hun kind, konden zij deze brief aan hun kind laten lezen. Vanwege het doel van deze studie is bepaalde informatie voor kinderen achtergehouden die wel al met ouders gedeeld is in de informatiefolder. Denk hierbij aan het doel van de studie om het geheugen van kinderen te meten. Dit is niet verteld aan kinderen om te voorkomen dat zij bewust onderdelen uit de yogales zouden gaan onthouden. Ook het feit dat er een tweede sessie volgt (het gesprek c.q. verhoor), is nog niet direct verteld aan de kinderen. Hiervoor hebben zij enkele dagen later een aparte uitnodiging per video ontvangen (zoals hierna uitgebreider beschreven wordt). Daarnaast is gewerkt met een coverstory om te verbergen dat de yogales onderdeel is van een wetenschappelijk onderzoek. Uiteraard is dit aan het eind van het onderzoek wel uitgelegd in een debriefing, waar ook de ouders bij aanwezig waren. Ter illustratie zijn onderdelen van de coverstory en informatievoorziening richting kinderen weergegeven in figuur 4.

Figuur 4. Coverstory en informatievoorziening aan kinderen

Kinderen die wilden en mochten deelnemen aan het onderzoek, deden eerst mee aan de online yogales. De yogales werd gegeven door een vrouwelijke student-onderzoeker van de Universiteit Leiden, die een standaard protocol volgde. Zij maakte vanuit een ruimte op de Universiteit Leiden een videoverbinding met het kind en de ouder. Een tweede vrouwelijke onderzoeker was buiten beeld aanwezig in deze ruimte om te controleren of het protocol gevolgd werd. Er is geen opname gemaakt van de yogales; eventuele afwijkingen of bijzonderheden werden door de tweede aanwezige onderzoeker genoteerd. Na een kort welkomstwoord aan ouder en kind, verliet de ouder de ruimte en bleef het kind alleen achter. Daarop kon de yogales beginnen, die ongeveer een half uur duurde.

De tweede onderzoeker die op de achtergrond bij de yogales aanwezig was, nam na de les telefonisch contact op met de ouder. Dit om in globale lijnen de inhoud van de les te bespreken en te laten weten hoe het kind de les had ervaren. Er was ook tijd voor vragen en bovendien kon de onderzoeker de tweede afspraak (waar de ouder wel al vanaf wist, maar het kind nog niet) nogmaals verifiëren. Ten slotte werd gevraagd om het kind geen vragen te stellen over de yogales, en om niet verder in te gaan op de les wanneer het kind hier uit zichzelf over begon te praten.

Enkele dagen na de yogales stuurden we het kind (via de ouder) een video, waarin de yogajuf het kind uitnodigde voor de tweede sessie (tevens weergegeven in figuur 4).

Deze sessie was al gepland met de ouder en vond plaats een week na de yogales. Ouders ontvingen een uitnodiging om een korte vragenlijst over het kind te beantwoorden.

De tweede sessie was een gesprek met het kind, ofwel het verhoor. Ook hier waren twee vrouwelijke onderzoekers aanwezig. De eerste onderzoeker heette ouder en kind welkom, en controleerde de verbinding/audio/etc. Hierna verliet de ouder wederom de ruimte, en werd een tweede onderzoeker ingebeld. Na een introductie van deze collega liet de eerste onderzoeker aan het kind weten dat zij even wat anders moest doen; ze zette haar camera uit, en de tweede onderzoeker (de verhoorder) nam het gesprek over. Zij nam het verhoor af volgens protocol (volgens een van de twee condities), terwijl de eerste onderzoeker op de achtergrond meeluisterde en een geluidsopname maakte.

Aan het eind van het verhoor werd de eerste onderzoeker er weer bij geroepen, en verliet de verhoorder het gesprek. De eerste onderzoeker kon zo nog enkele vragen stellen aan het kind over hoe hij/zij het gesprek (verhoor) had ervaren. Daarna werd de ouder erbij geroepen en volgde de debriefing aan het kind. Hierbij werd het doel van het onderzoek toegelicht, en ook de reden waarom we dit doel verborgen moesten houden. De meeste kinderen begrepen dit meteen en konden de onderzoekers dit leugentje om bestwil vergeven. Veel kinderen vonden het ook grappig om te horen dat we gebruik hadden gemaakt van de coverstory.

2.3 Participanten

In totaal hebben 32 kinderen (17 meisjes en 15 jongens) van 7 t/m 11 jaar oud ($M = 9,27$ jaar) deelgenomen aan dit onderzoek.¹ Een overzicht van het aantal kinderen per conditie is te vinden in tabel 1.

Drie van de 32 deelnemers zijn broertjes of zusjes van een kind dat eerder aan dit onderzoek had deelgenomen. Hoewel wij in feite één kind per gezin wilden includeren, waren er enkele gezinnen die alleen wilden of konden meedoen als beide kinderen mochten deelnemen. Hierbij is de procedure gevolgd dat eerst een van de kinderen de gehele procedure heeft doorlopen, en daarna pas het broertje/zusje. De ouders en kinderen die als eerste deelnamen kregen instructies om niet over de inhoud van het onderzoek te praten. In de sessies met de broertjes/zusjes die daarna deelnamen kwam bij dit betreffende vervolgens inderdaad geen voorkennis naar boven. Aangezien de gegevens van de broertjes/zusjes niet afweken van de andere gegevens, en de resultaten niet beïnvloed leken door deelname van broertjes/zusjes, is besloten de broertjes/zusjes ook te includeren.

Verder was er ook één deelnemer uit de alternatieve procedure bij wie het verhoor is afgebroken net vóór de samenvatting. Het kind heeft wel de fase algemene en gerichte

1 Er is één kind van 7 jaar oud geïncludeerd omdat dit kind bijna 8 jaar werd op het moment van deelname.

invitaties doorlopen. Omdat er in de samenvatting nauwelijks informatie is toegevoegd (zoals in de resultaten zal worden besproken), en de scores van uitgebreidheid voor dit kind niet beduidend afweken van de andere deelnemers uit de betreffende conditie, is besloten om ook dit kind te includeren in de steekproef.

Tabel 1. Beschrijving van participanten

	Hele groep	Scenario-model	Alternatieve procedure
Totale N	32	17	15
Geslacht*	15 jongens 17 meisjes	7 jongens 10 meisjes	8 jongens 7 meisjes
Leeftijd*	M = 9,06 (SD = 1,27)	M = 8,88 (SD = 1,27)	M = 9,27 (SD = 1,28)

*Er was geen significant verschil in leeftijd of geslacht tussen de twee condities

2.4 **Het incident: de online yogales**

Het incident is in dit onderzoek om meerdere redenen vormgegeven als een online yogales. Een praktische reden was de timing van de dataverzameling die plaats vond tijdens de covid-19-crisis. In de voorbereiding van deze studie was gepland om het incident als fysieke activiteit vorm te geven, inclusief aanrakingen, maar door diverse maatregelen was dit niet haalbaar (denk aan de lockdowns en het behouden van 1,5 meter afstand tussen personen). Een *online* incident maakte dataverzameling *wel* mogelijk, en zorgde er bovendien voor dat we konden inspelen op de ontwikkeling dat kinderen tegenwoordig steeds jonger te maken krijgen met *online* seksueel grensoverschrijdend gedrag (Finkelhor et al., 2024; Madigan et al., 2019).

Door zelf een online activiteit vorm te geven, konden we elementen integreren die bij online zedenzaken ook aan de orde komen. Denk hierbij aan het uittrekken van kleding of een pleger die het kind vraagt zichzelf te betasten. Door het incident vorm te geven als een yogales, konden dit soort elementen op een functionele en ethische manier geïntegreerd worden. Het uittrekken van een vest is immers niet vreemd, aangezien je het warm krijgt na het bewegen. En als de yogajuf je vraagt om je kuit te masseren om spierpijn te voorkomen, roept dit ook geen vreemde vragen op. Enkele andere voorbeelden van dit soort forensisch relevante onderdelen die we in de yogales

verwerkten, zijn te vinden in figuur 5. Bij enkele oefeningen hebben we ook geprobeerd om onderdelen te verwerken die wat ‘vreemd’ zouden zijn, om het ongemakkelijke gevoel dat kinderen bij online grensoverschrijdend gedrag kunnen ervaren enigszins te simuleren. Een voorbeeld hiervan is het uittrekken van de sokken en vervolgens uitgebreid de tenen voor de camera laten zien (verwerkt in een oefening van de yogales). In de afsluiting van de les deden yogajuf en kind net alsof ze een ijsje aten, en nodigde de yogajuf het kind uit om een likje van haar ijsje te nemen (net alsof – voor de camera). Belangrijk om te vermelden is dat serieus ongemak nooit is ervaren tijdens de les. Alle kinderen deden juist vol overgave en met plezier mee. Bovendien was er in het protocol van de studie opgenomen dat een kind nooit iets hoeft te doen wat hij/zij niet wil. De zaken die wij aanvankelijk als ‘vreemd’ betitelden, vonden kinderen juist helemaal niet gek. Wel waren er weleens zaken zoals kinderen die hun vest liever aanhielden tijdens de les, of geen vest maar een trui aanhadden. In die gevallen werd er afgeweken van het protocol, en de tweede aanwezige tijdens de les noteerde dit dan als afwijkende procedure.

Figuur 5. Voorbeelden van forensische onderdelen in de yogales

Volgens het protocol van de yogales werd deze uitgevoerd door ‘stagiaire’ Janine (zie eerder beschreven coverstory), die werd gespeeld door verschillende student-onderzoekers (N=7) die meewerkten aan dit onderzoek.² Zij werden uitgebreid getraind in de rol van yogajuf en memoriseerden het gestandaardiseerde protocol van de les. Zoals

2 Niet alle student-onderzoekers zijn even vaak ingezet als yogajuf. Dit had onder meer te maken met uitval van verschillende studenten en beschikbaarheid van zowel studenten als deelnemende kinderen. De meeste yogalessen zijn uitgevoerd door drie van de studenten.

eerder beschreven (onder ‘procedure’) was er een tweede student-onderzoeker tijdens een sessie aanwezig om te controleren of het protocol gevolgd werd. Dit was in de meeste gevallen een student die ook getraind was als yogajuf, of een onderzoeker die niet zelf het verhoor afnam. Om te voorkomen dat verhoorders (ook student-onderzoekers) gericht gingen doorvragen op onderdelen van de les, waren zij alleen globaal op de hoogte van de inhoud van de les en werden dus niet ingezet als tweede aanwezige bij de yogales.

2.5 Het verhoor

Het uitgangspunt voor de verhoren in dit onderzoek was het scenariomodel dat uit verschillende onderdelen bestaat. In dit onderzoek focussen wij op het deel waarbij *free recall* centraal staat. Dit deel start met de inzet van algemene invitaties, later gevolgd door gerichte invitaties. Waar in een echt politieverhoor later ook nog vragen gesteld worden, beperken wij ons in dit onderzoek tot het vrij verklaren door een kind. Hieronder wordt besproken hoe het verhoor in elk van de twee condities verliep. De opzet voor de alternatieve verhoorprocedure is ontwikkeld in samenwerking met experts op het gebied van het kindverhoor.³

Introductie en start van het verhoor: gelijk voor beide condities

Beide verhoorcondities starten met een introductie en instructie. In deze kennismaking stelt de verhoorder zich voor en er wordt geoefend met het vrij vertellen. Kinderen worden via algemene en gerichte invitaties gevraagd over hun hobby, ten eerste zodat zij zich op hun gemak gaan voelen in deze setting. Een tweede doel van deze oefening is dat kinderen hierdoor gewend raken aan het format van dit gesprek waarbij zij *zelf* op de praatstoel zitten. Net als in een echt verhoor worden bovendien enkele afspraken met elkaar gemaakt: de verhoorder herinnert het kind eraan dat zij niet bij de yogales was, dus het kind mag *alles* vertellen wat hij/zij nog weet. Bovendien wordt de instructie gegeven dat het kind geen antwoord hoeft te verzinnen als hij/zij iets niet meer weet. Om dit in de praktijk te oefenen, vraagt de verhoorder aan het kind welke kleur auto zij heeft, waarna bijna alle kinderen aangaven dat ze dit niet wisten. Bij een enkel kind dat een kleur gokte, is de oefening herhaald tot het kind zich comfortabel voelde om ‘Weet ik niet’ te antwoorden.

Na deze introductie start het daadwerkelijke verhoor met de fase van algemene invitaties. Ook dit is in beide verhoorcondities gelijk. De verhoorder vertelt dat ze nu wel heel benieuwd is naar de yogales die het kind heeft gehad: ‘Wat kan jij mij vertellen over de yogales? Vertel me daar eens alles over.’ Als het kind over de les vertelt, is het de taak van de verhoorder om de *free recall* verder te stimuleren, bijvoorbeeld door te

3 Het protocol van de alternatieve verhoormethode is opgezet door Jannie van der Sleen, Karina Dekens, Imke Rispen en Riannet Haak. Er is intensief samengewerkt met de onderzoekers van deze studie om het protocol geschikt te maken voor het onderzoek. Ook het protocol van het scenariomodel is in samenwerking met deze experts passend gemaakt voor de vergelijking binnen dit onderzoek.

hummen en door zo nodig ‘En verder?’ te vragen. De *free recall* wordt in geen geval onderbroken; er worden geen vragen gesteld en er worden ook (nog) geen gerichte invitaties ingezet. Wanneer het kind helemaal klaar is met vertellen, breekt de volgende fase aan. Vanaf dat punt gaan de protocollen van de twee verhoorcondities van elkaar verschillen.

Het scenariomodel: gerichte invitaties na interruptie

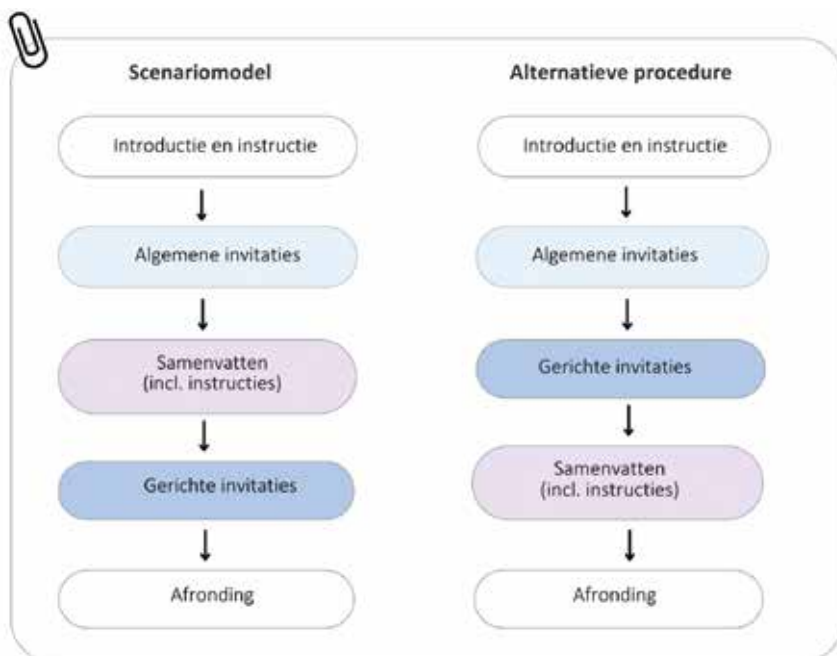
In het scenariomodel volgt na de fase van algemene invitaties een onderbreking van onder meer instructies en samenvatting alvorens wordt verdergegaan met gerichte invitaties. De verhoorder introduceert dat ze zo meteen het verhaal van het kind gaat samenvatten, want ze wil weten of ze dit verhaal goed heeft begrepen. Wederom wordt er eerst een belangrijke afspraak gemaakt: ‘Als ik ga herhalen wat jij net hebt verteld, kan ik misschien iets zeggen wat niet klopt. Als dat zo is dan moet je dat meteen zeggen.’ De verhoorder oefent dit vervolgens met het kind door een andere hobby te benoemen dan het kind in de introductiefase beschreef, om zeker te weten dat het kind *durft* aan te geven dat een deel van de samenvatting niet klopt. Vervolgens vat de verhoorder het verhaal van het kind samen, waarbij de eigen woorden van het kind gebruikt worden. Om de interruptie wat te verlengen en vergelijkbaar te maken met een echt verhoor, wordt er ook geoefend met het beantwoorden van vragen (zoals eerder vermeld ligt de focus van dit onderzoek op *free recall* en worden er geen inhoudelijke vragen gesteld; maar in een echt verhoor gebeurt dat wel). Na de samenvatting introduceert de verhoorder daarom dat ze zo meteen ook enkele aanvullende vragen gaat stellen, en dat het belangrijk is dat het kind aan de bel trekt wanneer een vraag of woord onduidelijk is. Dit wordt geoefend met een moeilijk woord: ‘Als ik jou vraag: wat is je domicilie? Wat zou jij dan antwoorden?’. Ook vertelt de verhoorder dat het misschien wel kan voorkomen dat ze een vraag twee keer stelt, en dat het kind dan gewoon weer mag antwoorden. Dit wordt vervolgens ook geoefend, omdat het tijdens een verhoor belangrijk is dat een kind niet gaat denken dat het eerste antwoord fout was. Ten slotte worden enkele specifieke vragen gesteld over de yogales: was dit de eerste yogales van juf Janine, of was dit al eens eerder gebeurd? En waar en wanneer vond die les plaats? Dit wordt in de praktijk ook gedaan; met name bij misbruik dat vaker is voorgevallen, is het belangrijk om af te bakenen over welk incident er verteld gaat worden.

Wanneer deze interruptie van instructies en samenvatten is afgelopen, volgt in het scenariomodel de fase van gerichte invitaties: de verhoorder zoomt als het ware in op onderdelen die het kind noemde tijdens de algemene invitaties. Voorbeelden van gerichte invitaties zijn: ‘Je zei net dat jullie een *spelletje* gingen doen, vertel me *daar* eens alles over’ of ‘Je zei dat jullie een yogapose *samen* gingen doen, vertel me *daar* eens alles over’. Net als tijdens de algemene invitaties faciliteert de verhoorder het vrij vertellen door het kind, maar er kunnen ook nieuwe gerichte invitaties ingezet worden. Zo zou een kind kunnen reageren dat ze inderdaad een spelletje gedaan hadden, waarbij de yogajuf iets aan zichzelf veranderde en het kind moest raden wat er was veranderd. De verhoorder kan via een ‘Hmm mm?’ of ‘En verder?’ stimuleren tot verder vertellen,

maar kan bijvoorbeeld ook reageren met: ‘De juf ging iets aan zichzelf veranderen? Vertel eens?’. De regel is hierbij dat er alleen verder ‘gevraagd’ mag worden naar details die het kind *zelf* noemt. Wanneer vervolgens blijkt dat deze fase van *free recall* volledig uitgeput is, wordt het verhoor afgerond.

Alternatieve verhoorconditie: gerichte invitaties direct na algemene invitaties

Het primaire verschil tussen de alternatieve procedure en het scenariomodel is de plek van de gerichte invitaties. In deze conditie volgt na de fase van algemene invitaties géén interruptie met instructies en samenvatten, maar worden direct de gerichte invitaties ingezet. Dit verschil is weergegeven in figuur 6.

Figuur 6. Visuele weergave van de verhoormethoden

Wanneer de fase van algemene invitaties in de alternatieve conditie is uitgeput, introduceert de verhoorder dat ze nog enkele aanvullende vragen voor het kind heeft – in werkelijkheid geen vragen maar gerichte invitaties. Deze introductie bestaat in dit geval alleen uit de mededeling dat de verhoorder graag nog wat meer wil weten over de les; eerdergenoemde instructies en oefenen horen hier *niet* bij. Deze zaken horen namelijk bij de fase van het instructies geven en samenvatten, die in deze conditie *na* de gerichte invitaties volgt. Inhoudelijk verschilt het inzetten van gerichte invitaties niet van het scenariomodel: er wordt ingezoomd op elementen die het kind zelf noemde tijdens de algemene invitaties, en de *free recall* wordt verder gestimuleerd door facilite-

rende opmerkingen ('Hmm mm?', 'En verder?'). Ook hier mogen er aanvullende gerichte invitaties ingezet worden om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen. Er worden géén vragen gesteld. De verhoorder blijft het vrij vertellen stimuleren totdat deze fase uitgeput is.

Na de fase van de gerichte invitaties volgt de fase van instructies en samenvatten, die inhoudelijk gelijk is aan de fase die in het scenariomodel de onderbreking was tussen algemene en gerichte invitaties. Ook in de alternatieve conditie introduceert de verhoorder dat ze het verhaal van het kind zo meteen gaat samenvatten om te controleren of ze het goed heeft begrepen, en ook hier wordt eerst stilgestaan bij het eventuele corrigeren van de gegeven samenvatting (via instructies en oefeningen zoals hiervoor beschreven). Omdat de samenvatting in de alternatieve conditie de afsluiting van het verhoor is, en het kind ook al informatie heeft toegevoegd via gerichte invitaties, is de samenvatting uitgebreider dan in het scenariomodel. De verhoorder vat immers het hele verhaal van het kind samen. In de praktijk kan het uitdagend zijn om informatie uit algemene en gerichte invitaties te integreren tot een goede samenvatting, zoals ook in de discussie nog wordt benoemd. Om de condities vergelijkbaar te houden, zijn ter afsluiting ook de aanvullende concrete vragen gesteld om het incident af te bakenen die in het scenariomodel vooral dienden ter verlenging van de interruptie (waar/wanneer vond de les plaats, en had het kind al vaker zo'n les gehad?). Daarna wordt het verhoor afgesloten.

Net als bij de yogales zijn voor de rol van verhoorder ook student-onderzoekers getraind. De onderzoekers zijn uitgebreid getraind in een van de condities. Er was dus een groep studenten die het verhoor volgens het scenariomodel afnam (N=5) en een andere groep die de alternatieve verhoorprocedure voor haar rekening nam (N=4). Hoewel dit als nadeel heeft dat er verschillen tussen de verhoorders kunnen ontstaan, is hier bewust voor gekozen: wanneer student-onderzoekers in beide condities getraind zouden worden, bestaat het risico dat zij protocollen zouden verwarren, waardoor data mogelijk onbruikbaar zouden zijn. De tweede aanwezige tijdens het verhoor kon een student-onderzoeker zijn die in dezelfde verhoorconditie getraind was, maar ook 'yogajuffen' of een andere onderzoeker van het team konden ingezet worden als tweede aanwezige.

2.6 Meetinstrumenten

In dit experiment wordt onderzocht of een aanpassing aan het kindverhoor – het eerder inzetten van gerichte invitaties – meer informatie oplevert. Om dit te onderzoeken zijn de verhoren getranscribeerd en is gecodeerd hoeveel details de verklaring bevat. Om te controleren of de wijziging in het verhoor geen negatief effect zal hebben op de accuraatheid, is ook gecodeerd of er inaccurate informatie wordt genoemd door de kinderen. Ten slotte is de mate van verlegenheid van kinderen gemeten omdat deze factor mogelijk meespeelt in de uitgebreidheid van een verklaring.

2.6.1 *Uitgebreidheid: details van de verklaring*

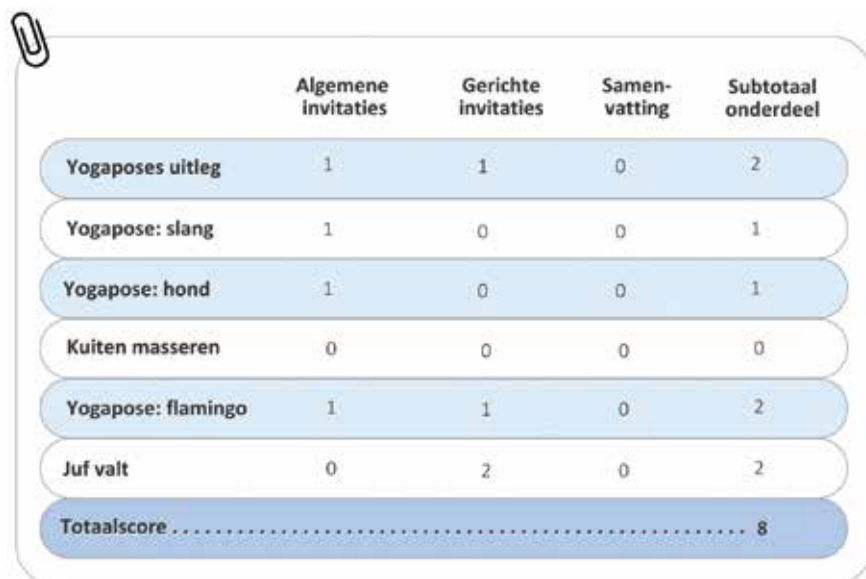
De uitgebreidheid van de verklaringen, ofwel het aantal details dat kinderen noemen tijdens het verhoor, is gecodeerd via een codeerschema dat alle relevante onderdelen van de yogales bevat. Voor elk van de 69 onderdelen in het codeerschema is per verhoor (per kind) gecodeerd welke onderdelen wel of niet beschreven worden. Wanneer een onderdeel *niet* door het kind is genoemd, zijn 0 punten toegekend. Wanneer het onderdeel *volledig en accuraat* werd genoemd, werden 2 punten toegekend. Hiermee was de maximaal te behalen score 138. Indien een onderdeel genoemd maar niet volledig beschreven werd, is een score van 1 punt toegekend. In figuur 7 zijn enkele voorbeelden van deze punttoekenning te zien, waaruit blijkt dat een score van 2 meer details bevat dan een score van 1.

Figuur 7. Illustratie verklaringen van kinderen en scores 'uitgebreidheid' (1 vs 2 punten)

Niet alleen is per onderdeel gescoord hoe gedetailleerd dit is beschreven (0, 1 of 2 punten), ook is gecodeerd in welke fase van het verhoor het kind dit beschreef. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de fase van algemene invitaties, de fase van gerichte invitaties en het samenvatten. Wanneer een onderdeel tijdens de algemene invitaties volledig en uitgebreid werd beschreven, zijn 2 punten toegekend aan die fase van het verhoor. Het kwam regelmatig voor dat een kind dezelfde informatie tijdens de gerichte invitaties herhaalde, maar dit leverde geen extra punten op. Er is dus gescoord wanneer de informatie voor het eerst is genoemd. Wel is het mogelijk dat een onderdeel tijdens

de algemene invitaties kort benoemd werd, en dus 1 punt opleverde in de algemene invitatiefase en vervolgens uitgebreider werd toegelicht tijdens de gerichte invitaties. In dat geval werd er ook 1 punt toegekend tijdens die fase (het totaal blijft maximaal 2 punten per onderdeel). Een voorbeeld is dat een kind tijdens de algemene invitaties noemt dat ze ook de 'oefening van de flamingo' hadden gedaan, zonder verdere uitleg. Uitgebreidere toelichting kan echter volgen na het inzetten van een gerichte invitatie ('Je vertelde net over de oefening van de flamingo, kun je me daar eens alles over vertellen?'). Uiteraard is het ook mogelijk dat een onderdeel nog niet is genoemd tijdens de algemene invitaties, maar wel 2 punten oplevert in de gerichte invitaties. Door op deze manier te coderen kan er ook geanalyseerd worden *wanneer* de informatie gegeven wordt door kinderen. Een illustratie van deze manier van coderen is te zien in figuur 8.

	Algemene invitaties	Gerichte invitaties	Samen- vatting	Subtotaal onderdeel
Yogaposes uitleg	1	1	0	2
Yogapose: slang	1	0	0	1
Yogapose: hond	1	0	0	1
Kuiten masseren	0	0	0	0
Yogapose: flamingo	1	1	0	2
Juf valt	0	2	0	2
Totaalscore				8

NB. Dit is een vereenvoudigde weergave van het scoreformulier ter illustratie. Voor elk onderdeel kunnen maximaal 2 punten behaald worden, daarbij wordt genoteerd in welke fase die punten toegekend zijn (algemene invitaties / gerichte invitaties / samenvatting) en wat het subtotaal voor dat onderdeel is. Er wordt tevens een totaalscore berekend. Met 69 onderdelen komt dat neer op een maximaal te behalen score van 138.

Figuur 8. Illustratie codeerschema 'uitgebreidheid' voor fictieve deelnemer

Naast de totaalscore voor wat betreft uitgebreidheid is er ook een score voor alleen de forensisch relevante details berekend. Zoals eerder beschreven zijn er in de yogales bewust elementen opgenomen die ook bij online zedenzaken aan de orde komen (zoals het uittrekken van kleding of opdracht geven tot aanrakingen). In totaal waren er 34 van dit soort forensisch relevante details; ongeveer de helft van het totale aantal details

(N=69). Voor de forensisch relevante details is wederom de totaalscore berekend, en ook zijn apart de scores voor elke fase van het verhoor meegenomen (algemene invitaties, gerichte invitaties en samenvatting).

Alle verhoren zijn door twee onafhankelijke codeurs op eerder genoemde wijze gecodeerd. Verschillen in interpretatie zijn bediscussieerd tot er consensus is bereikt. Er is bij dit construct alleen naar *accurate* informatie gekeken. Eventuele inaccurate informatie die over een onderdeel is genoemd, is apart gecodeerd onder de variabele ‘inaccuraatheid’ (zie hierna).

2.6.2 *Inaccuraatheid*

Om te meten hoeveel inaccurate details kinderen opnemen in hun verklaring, is elk verhoor gecontroleerd op afwijkingen van het protocol van de yogales. Zoals eerder beschreven heeft een tweede aanwezige onderzoeker tijdens de yogales notities gemaakt wanneer de yogales afwijkt van het protocol. Deze notities zijn naast de verhoren gelegd om te beoordelen of kinderen inaccurate informatie vertellen.

Er is onderscheid gemaakt tussen twee verschillende vormen van inaccuraatheid: 1) inhoudelijk inaccurate informatie en 2) foutief geplaatste informatie. Inhoudelijk inaccurate informatie houdt in dat een kind tijdens het verhoor iets vertelt dat niet is gebeurd tijdens de yogales. Zo vertelde een kind dat ze ‘zijn gaan zwemmen in de zee’ (ID2) en een ander kind noemde dat ze ‘zandkastelen gingen bouwen (...) met een emmer’ (ID19). Deze gebeurtenissen zijn echter geen onderdeel van de yogales. Vaak betreft het wel zaken die semantisch gerelateerd zijn aan de yogales; in dit geval hangen het zwemmen in de zee en het bouwen van zandkastelen samen met een bezoekje aan het (denkbeeldige) strand, wat wel onderdeel was van de yogales. Foutief geplaatste informatie betreft in essentie wel een onderdeel dat is gebeurd tijdens de yogales, maar dit wordt chronologisch gezien niet op de juiste plek verteld. Een voorbeeld hiervan is dat er expliciet benoemd wordt dat de *cooling down* met de strandoefening vóór de yogaposes is gebeurd, terwijl dit de afsluiting van de les was.

Beide vormen van inaccurate informatie zijn apart gescoord voor ieder verhoor (dus voor ieder kind). Er is bij deze variabelen geen maximaal te behalen score. Elk inaccuraat onderdeel dat genoemd wordt, wordt gescoord met 1 punt. Voor zowel de inhoudelijk inaccurate informatie als de foutief geplaatste informatie wordt uiteindelijk een totaalscore berekend. Ook deze variabele is gecodeerd door twee codeurs, waarbij mogelijke verschillen zijn bediscussieerd tot consensus is bereikt.

2.6.3 *Verlegenheid*

Verlegenheid van kinderen is gemeten via een subschaal van de ‘Early Adolescent Temperament Questionnaire’ (EATQ; Capaldi & Rothbart, 1992). Deze vragenlijst is

bedoeld om het temperament van kinderen in kaart te brengen. In dit onderzoek is alleen de subschaal verlegenheid gebruikt. Daarbij is gebruikgemaakt van de verkorte ouder-versie van deze vragenlijst, waarin ouders voor 5 stellingen beoordelen in hoeverre dit van toepassing is op hun kind ('bijna altijd onwaar' tot 'bijna altijd waar'). Voorbeelden van stellingen zijn: 'Mijn kind is verlegen' en 'Mijn kind weet wel iets te zeggen in gezelschap, ook bij onbekenden'. Voor de analyses is een totaalscore berekend waarbij een hogere score een hogere mate van verlegenheid inhoudt.

Uit onderzoek is gebleken dat de EATQ een betrouwbare en valide vragenlijst is (Hartman & Rothbart, 2001). In het huidige onderzoek werd met een Cronbach's alfa van 0,86 ook een goede interne consistentie voor de subschaal verlegenheid aangetoond.

Deze vragenlijst is door ouders van 30 kinderen ingevuld, en ontbreekt voor twee van de deelnemers. Dit betreft ouders die de hele vragenlijst niet invulden. Analyses waarin we verlegenheid meenemen, worden dus uitgevoerd over 30 deelnemers.

3 Resultaten

3.1 Uitgebreidheid

Een overzicht van de gemiddelde scores voor de variabele 'uitgebreidheid' is weergegeven in tabel 2 (NB het betreft hier de totaalscores van uitgebreidheid; de scores voor alleen forensisch relevante details volgen later). Voor de hele groep was de gemiddelde totaalscore ruim 24, met een minimumscore van 3 en een maximumscore van 50. Er is dus veel variatie in de hoeveelheid informatie die kinderen geven tijdens het verhoor. Sommige kinderen vertellen bijna niets, terwijl andere uitgebreider vertellen en meer details geven.

De gemiddelden in tabel 2 laten verder zien dat kinderen in de fase van algemene invitaties al een start maken met vertellen, maar dat er nog meer informatie volgt tijdens de fase van gerichte invitaties. Dit is te zien in beide condities. Tijdens de samenvatting wordt er slechts incidenteel extra informatie toegevoegd aan de verklaring.

Tabel 2. Gemiddelde scores uitgebreidheid (en standaarddeviatie)

	Hele groep (N=32)	Scenario-model (N=17)	Alternatieve procedure (N=15)
Algemene invitaties	11,41 (7,53) <i>range 0-32</i>	11,41 (8,59) <i>range 2-36</i>	11,40 (6,42) <i>range 3-32</i>
Gerichte invitaties	12,56 (8,41) <i>range 0-32</i>	10,71 (8,44) <i>range 0-30</i>	14,67 (8,15) <i>range 3-32</i>
Samenvatting	0,22 (0,66) <i>range 0-3</i>	0,06 (0,24) <i>range 0-1</i>	0,40 (0,91) <i>range 0-3</i>
Totaalscore	24,19 (21,12) <i>range 3-50</i>	22,18 (13,23) <i>range 3-50</i>	26,47 (10,93) <i>range 10-49</i>

Tabel 2 laat tevens zien dat de uitgebreidheid van de verklaringen na *alleen* de algemene invitaties nauwelijks verschilt voor de twee verhoorcondities: de gemiddelde scores zijn praktisch gelijk aan elkaar (met scores van 11,41 en 11,40). Bij het stellen van gerichte invitaties gaan de scores wat uiteenlopen: bij de alternatieve procedure worden enkele details *meer* genoemd dan bij het scenariomodel (ruim 14 details tegenover ruim 10 details). Dit zorgt er ook voor dat de totaalscore van de uitgebreidheid in de alternatieve procedure wat hoger is.

3.1.1 *Verschillen tussen verhoorcondities*

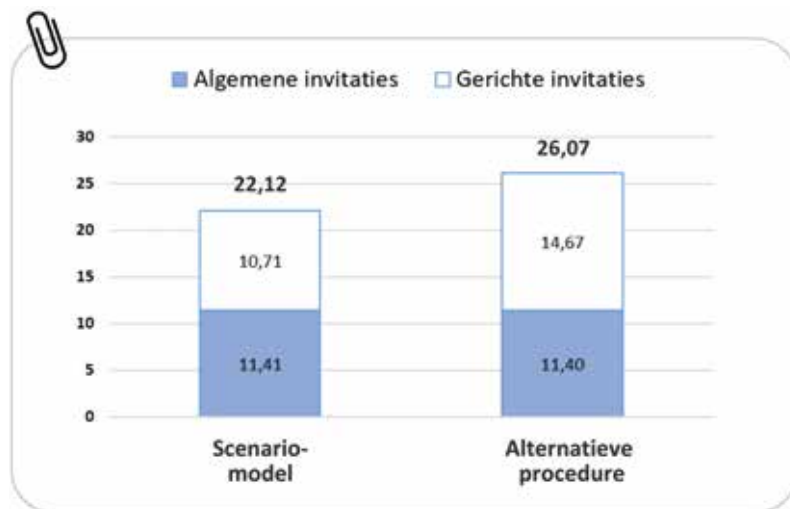
Voor de scores van uitgebreidheid is getoetst of het toevoegen van gerichte invitaties in het algemeen een significante meerwaarde heeft boven het stellen van alleen algemene invitaties (hypothese 1), en of die meerwaarde groter is in de alternatieve verhoorprocedure (hypothese 2). Hiervoor is een Repeated Measures ANOVA (RM ANOVA) uitgevoerd met als *within subjects factor* 'type invitaties' met twee niveaus (uitgebreid na alleen algemene invitaties vs. uitgebreidheid na algemene én gerichte invitaties). Conditie is toegevoegd als *between subjects factor* (scenariomodel vs. alternatieve procedure), en ook de interactie 'conditie * type invitaties' is aan het model toegevoegd.

Deze analyse toonde een significant hoofdeffect voor type invitatie, $F(1, 30)=74,389$, $p<0,001$ (partial $\eta^2=0,713$), wat aantoont dat de verklaring van kinderen significant uitgebreider is na de fase van gerichte invitaties dan na alleen de fase van algemene invitaties. In figuur 9 is deze meerwaarde visueel weergegeven.

Het hoofdeffect voor conditie was niet significant ($p=0,556$), wat inhoudt dat de totale uitgebreidheid niet verschilt tussen de twee verhoorcondities. Ook het interactie-effect was in deze analyse niet significant ($p=0,188$). Dit betekent feitelijk dat de meerwaarde van gerichte boven algemene invitaties niet verschilt voor de twee verhoormethoden: in beide condities voegen de gerichte invitaties evenveel details aan de verklaring toe ten opzichte van alleen algemene invitaties.

Tegelijkertijd moeten we rekening houden met de kleine steekproef van deze studie, en is het aannemelijk dat er te weinig power was om een mogelijk verschil tussen de condities aan te tonen. Om goed zicht te krijgen op verschillen in algemene en gerichte invitaties is ook een serie onafhankelijke t-toetsen uitgevoerd. Voor de score bij de algemene invitaties kwam geen significant verschil tussen condities naar voren ($p=0,498$), wat aantoont dat er in deze eerste fase van het verhoor in beide verhoormethoden evenveel details worden gegeven. Het verschil in uitgebreidheid na de gerichte invitaties – iets meer details in de alternatieve procedure – was niet significant, maar de

analyse liet wel een trend zien, $t(30)=-1,349$, $p=0,094$ (Cohen's $d=0,48$).⁴ Voor de totaalscore van uitgebreidheid was er wederom geen significant verschil tussen beide condities ($p=0,182$).

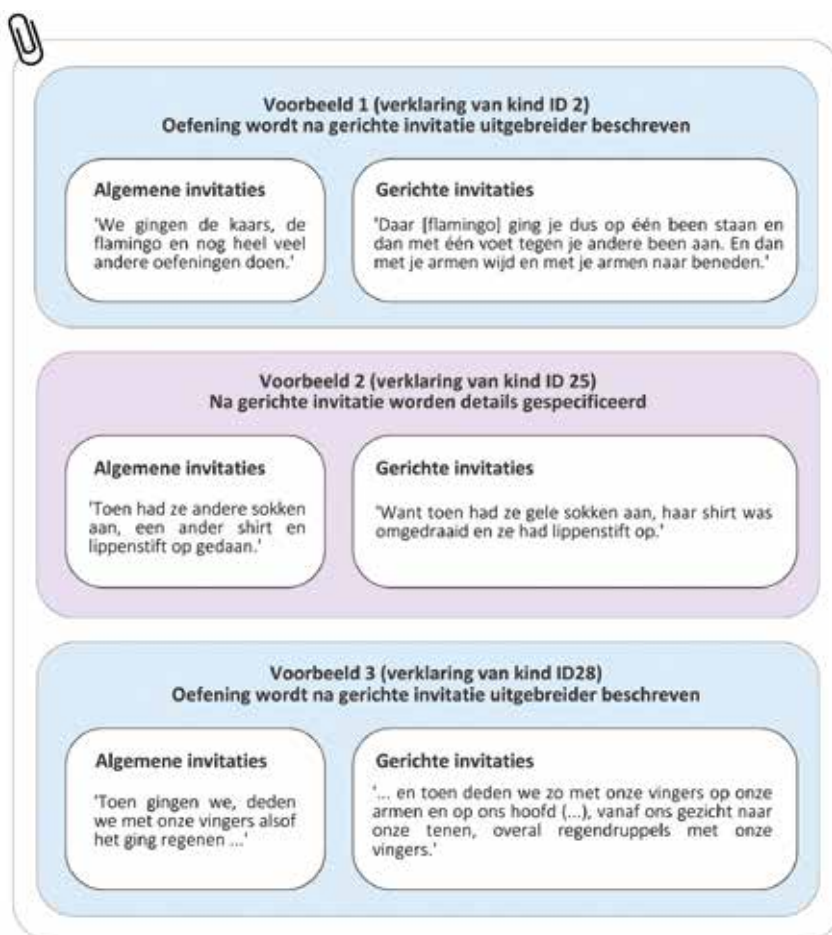

Figuur 9. Meerwaarde van gerichte invitaties in beide verhoorcondities, weergegeven via de scores van uitgebreidheid

3.1.2 Meerwaarde van gerichte invitaties

Hoewel de analyses geen overtuigend verschil tussen de verhoorcondities aantonen, kan wel geconcludeerd worden dat gerichte invitaties een waardevolle toevoeging zijn in de fase van de *free recall*. Dit leidde in beide condities tot meer details ten opzichte van alleen de algemene invitaties. Om inzicht te geven in deze meerwaarde van gerichte invitaties en hoe dit zich uit in de verklaring van kinderen, zijn in figuur 10 enkele voorbeelden weergegeven uit verhoren. Het kwam regelmatig voor dat kinderen een oefening of onderdeel van de yogales kort noemden tijdens de fase van algemene invitaties, maar er verder niet op ingingen. Na een gerichte invitatie in de betreffende fase van het verhoor (zoals: 'Je zei net ook dat jullie de flamingo gingen doen, vertel me daar eens alles over'), volgde dan vaak uitgebreidere uitleg over de oefening. Ook kwam het regelmatig voor dat details verder gespecificeerd werden (zie voorbeeld 2 in figuur 10).

⁴ Cohen's d geeft een *effect size* weer, ofwel de grootte van een effect. Een waarde in de range 0,2 - 0,5 correspondeert met een klein effect; de range 0,5 - 0,8 duidt op een middelgroot effect, en een score vanaf 0,8 betreft een groot effect.

Figuur 10. Illustratie meerwaarde gerichte invitaties met quotes van deelnemende kinderen

3.1.3 Forensisch relevante details

In de analyses is gekeken naar de totaalscores van uitgebreidheid. Het is echter ook relevant om te weten in welke mate kinderen forensisch relevante details noemen (ofwel de details die wij toevoegden zoals het uittrekken van kleding of opdrachten geven tot aanrakingen van zichzelf). Zoals beschreven in de methodensectie is er ook voor alleen deze details een score berekend.

Tijdens de verhoren viel al op dat de kinderen niet veel verklaarden over deze forensische onderdelen. Dit is ook terug te zien in de scores die zijn weergegeven in tabel 3.

De gemiddelde score van het totaal aantal forensische details was niet hoger dan 6, wat erg laag is met 34 forensische details in totaal en 2 te behalen 'punten' per detail. Natuurlijk waren er ook kinderen die deze details wel uitgebreider beschreven. De range van de totaalscores liep uiteen van 0 tot 19. Een positieve correlatie tussen de totale uitgebreidheid en het totale aantal forensische details toonde aan dat kinderen die in het algemeen uitgebreider vertelden, ook degenen waren die meer forensische details wisten te benoemen ($r=,847$, $p<0,001$). Daarnaast bleek ook dat er een positieve samenhang was met leeftijd, waarbij oudere kinderen meer forensische details navertelden dan jongere kinderen. Voor leeftijd was er een significante correlatie met de totaalscore forensische details ($r=0,413$, $p=0,019$) en ook met het aantal forensische details na algemene invitaties ($r=0,423$, $p=0,016$). De correlatie tussen leeftijd en forensische details na gerichte invitaties was niet significant ($r=0,234$, $p=0,198$). Er bleek geen samenhang te zijn met verlegenheid (alle p -waardes $>0,775$).

Net als bij de totale uitgebreidheid is bij de forensische details ook te zien dat gerichte invitaties tot meer details leidden dan alleen algemene invitaties (zie ook tabel 3). Gepaarde t -toetsen bevestigden dat gerichte invitaties ook voor forensische details een significante meerwaarde bieden wat betreft de uitgebreidheid van de verklaringen. Dit bleek voor zowel de totale groep [$t(31)=5,30$, $p<0,001$], als voor het verhoor volgens het scenariomodel [$t(16)=3,53$, $p<0,001$] en de alternatieve procedure [$t(14)=3,91$, $p<0,001$]. Verschillen *tussen* deze verhoorcondities waren wederom niet significant (totaalscore forensische details $p=0,479$; algemene invitaties $p=0,454$; gerichte invitaties $p=0,438$).

Tabel 3. Forensische details: gemiddelde scores uitgebreidheid (en standaarddeviatie)

	Hele groep (N=32)	Scenario- model (N=17)	Alternatieve procedure (N=15)
Algemene invitaties	2,00 (3,07) <i>range 0-12</i>	2,06 (3,71) <i>range 0-12</i>	1,93 (2,25) <i>range 0-8</i>
Gerichte invitaties	3,81 (4,07) <i>range 0-14</i>	3,71 (4,32) <i>range 0-14</i>	3,93 (3,90) <i>range 0-13</i>
Totaalscore	5,81 (5,44) <i>range 0-19</i>	5,76 (5,96) <i>range 0-19</i>	5,87 (5,00) <i>range 0-18</i>

Om meer inzicht te krijgen in de mate waarin forensische details verteld worden, is op exploratieve wijze ook per detail gekeken hoe vaak het genoemd is door kinderen.

Daarbij viel op dat met name de details aan het einde van de yogales zijn verteld. Met name het insmeren met zonnebrandcrème (zichzelf en de ander) en het ijsje eten (inclusief elkaar een likje laten proeven) werden door meerdere kinderen beschreven. Forensische details die we verwerkten tijdens oefeningen (yogaposes), zijn nauwelijks door kinderen genoemd. Deze werden vaak geïntegreerd in een yogapose die de kinderen wel benoemden tijdens het verhoor, zoals de yogaposes ‘de kaars’, ‘de hond’, ‘de flamingo’ of ‘de vogel’. Kinderen wisten verschillende van deze poses te benoemen en soms ook uit te leggen wat ze inhielden, maar de forensische details die we hieraan koppelden werden dan niet genoemd. Denk aan de yogajuf die bij een van deze oefeningen valt en haar blote onderbeen liet zien om te checken of er blauwe plekken waren. Of denk aan kleding van de juf die door het doen van de oefening omhoogkruipt waardoor er een stukje buik zichtbaar was. Dit soort onderdelen waren nauwelijks onderdeel van de verklaring van kinderen.

3.1.4 *Leeftijd en verlegenheid*

In dit onderzoek is ook gekeken of leeftijd en verlegenheid samenhangen met scores van uitgebreidheid. Vanwege de kleine steekproef is het niet mogelijk om verschillen tussen condities te onderzoeken voor subgroepen kinderen van verschillende leeftijden of met variaties in verlegenheid. Wel is getoetst of de uitgebreid van de verklaring toeneemt naarmate kinderen ouder en/of minder verlegen zijn (hypotheses 4 en 5). Hiervoor zijn correlaties berekend tussen leeftijd, verlegenheid en de scores van uitgebreidheid (zie tabel 4).

Tabel 4. Correlaties tussen leeftijd, verlegenheid en scores van uitgebreidheid

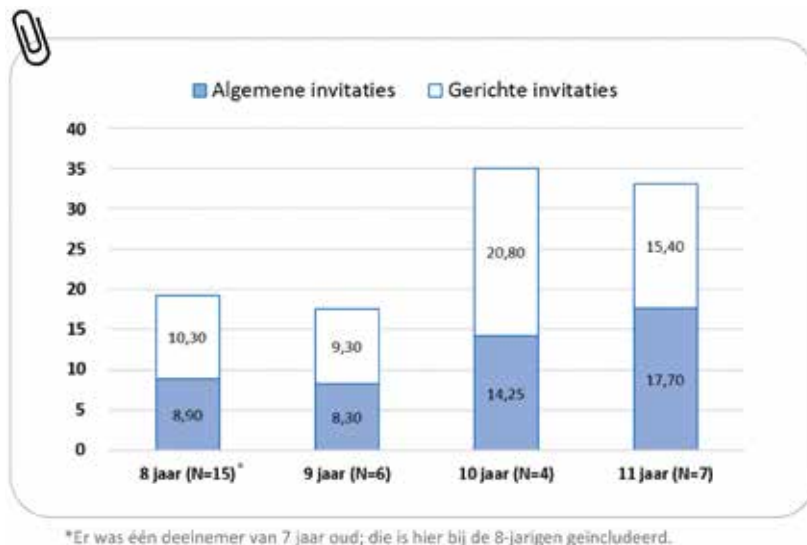

	2	3	4	5
1. Leeftijd	-0,026	0,467*	0,326 [†]	0,501*
2. Verlegenheid		-0,004	-0,119	-0,104
3. Uitgebreidheid Algemene invitaties			0,169	0,726**
4. Uitgebreidheid Gerichte invitaties				0,799**
5. Uitgebreidheid Totaalscore				

Noot. [†]p<0,10; *p<0,01; ** p<0,001

De correlaties in tabel 4 laten zien dat verlegenheid niet samenhangt met de uitgebreidheid van verklaringen. De steekproef bestond uit kinderen die erg verlegen waren, en ook uit kinderen die nauwelijks verlegen te noemen waren: de score van verlegenheid varieerde van 5 tot 20 (maximaal te behalen score: 25), met een gemiddelde van 11,73 (SD=3,85). De correlaties tussen verlegenheid en uitgebreidheid waren alle niet significant, wat inhoudt dat de verklaring van meer of minder verlegen kinderen even uitgebreid was.

In tabel 4 is verder te zien dat er over het algemeen wel een positieve samenhang is tussen leeftijd en uitgebreidheid. Er was ten eerste een significant positief verband met de totaalscore van uitgebreidheid: oudere kinderen geven een uitgebreidere verklaring dan jongere kinderen. Dit verband is ook gevonden voor alleen de algemene invitaties: oudere kinderen hebben in deze eerste fase van *free recall* een uitgebreidere verklaring dan jongere kinderen. In de fase van gerichte invitaties is de relatie met leeftijd niet significant. Hier is wel sprake van een positieve trend waarbij uitgebreidheid toeneemt met de leeftijd. Ter illustratie zijn de verschillen tussen de verschillende leeftijdsgroepen (8-, 9-, 10- en 11-jarigen) weergegeven in figuur 11. Hier is te zien dat oudere kinderen inderdaad meer navertellen dan jongere kinderen, met name de 10- en 11-jarigen scoren hoger dan de 8- en 9-jarigen. Deze scores moeten echter voorzichtig geïnterpreteerd worden; zoals weergegeven in de figuur gaat het om kleine aantallen kinderen per leeftijdscategorie. Zoals eerder benoemd is dat ook de reden dat er niet verder getoetst wordt of er leeftijdseffecten zijn voor wat betreft verschillen tussen condities of meerwaarde van gerichte invitaties.

Figuur 11. Verschillen in uitgebreidheid voor verschillende leeftijdsgroepen

3.2 Inaccurate details

Tijdens de verhoren viel al op dat de meeste kinderen trouw blijven aan de gebeurtenissen tijdens de yogales. Slechts zelden is er een inaccuraat detail genoemd. Bovendien waren dit in alle gevallen details die semantisch gerelateerd waren aan de yogales. Zo was er aan het eind van de yogales een *cooling down* waarbij yogajuf en kind deden alsof ze op het strand waren. Sommige kinderen vertelden tijdens het verhoor dat ze in de zee gezwommen hadden of dat ze zandkastelen hadden gebouwd, terwijl dit niet gebeurd was. Ook werd de les afgesloten met een denkbeeldig ijsje. Tijdens het verhoor noemden sommige kinderen onterecht dat de ijscoman was langsgesproken of dat het ijsje meer bolletjes of een andere smaak had dan tijdens de les. De meeste kinderen noemden echter slechts incidenteel een dergelijk inhoudelijk inaccuraat detail, zoals ook te zien is in tabel 5. Er was één kind dat drie van zulke inaccurate details noemde tijdens het verhoor, de rest van de groep noemde slechts één of twee van deze details, of zelfs geen één. In tabel 2 is tevens te zien dat de gemiddelde scores voor de beide verhoorcondities gelijk waren.

In tabel 5 wordt ook weergegeven hoe vaak kinderen een onderdeel uit de yogales in foutieve volgorde navertelden. Bij het coderen is dit alleen als inaccuraat gecodeerd wanneer kinderen expliciet aangaven dat de volgorde anders was. Het kwam ook regelmatig voor dat kinderen na een algemene invitatie allerlei details noemden in een willekeurige volgorde, zonder te vertellen wat er als eerste gebeurde. Dit is niet gecodeerd als foutief geplaatste informatie omdat het ook niet in een chronologische volgorde is verteld. De gemiddelde scores voor deze variabelen zijn ook erg laag, zoals te zien is in tabel 5. En ook hier was er geen verschil tussen beide condities.

Tabel 5. Gemiddelde score inaccurate details (en standaarddeviatie)

	Hele groep (N=32)	Scenario-model (N=17)	Alternatieve procedure (N=15)
Inhoudelijk inaccurate details	0,79 (0,82) <i>range 0-3</i>	0,80 (0,68) <i>range 0-2</i>	0,79 (0,97) <i>range 0-3</i>
Foutieve volgorde	0,14 (0,35) <i>range 0-1</i>	0,13 (0,35) <i>range 0-1</i>	0,14 (0,36) <i>range 0-1</i>

4 Discussie

In deze studie is onderzocht of een aanpassing in de timing van gerichte invitaties een verbetering zou kunnen zijn voor het scenariomodel. De hypothese was dat kinderen uitgebreider zouden vertellen en meer forensisch relevante details zouden noemen wanneer gerichte invitaties eerder ingezet worden. In het protocol van het scenariomodel volgen deze nu na een interruptie met instructies (incl. oefeningen) en een samenvatting van wat er is verteld tijdens de fase van algemene invitaties. In deze studie is getoetst of kinderen meer details beschrijven wanneer de gerichte invitaties direct volgen na de algemene invitaties (zonder de genoemde interruptie).

De bevindingen tonen aan dat gerichte invitaties een meerwaarde hebben boven alleen algemene invitaties: In beide verhoorcondities werd tijdens de fase van gerichte invitaties een beduidende hoeveelheid details toegevoegd aan het verhaal (bevestiging van hypothese 1). Gerichte invitaties zijn dus een waardevolle methode om meer informatie te verkrijgen. In tegenstelling tot de verwachting was de meerwaarde van gerichte invitaties in de alternatieve verhoorprocedure *niet* groter dan in het scenariomodel (hypothese 2 wordt niet bevestigd, alhoewel de resultaten wel een trend in de verwachte richting lieten zien). Hoewel er geen voordeel was van het eerder inzetten van gerichte invitaties, leverde dit ook geen nadelig effect op. Dat geldt voor de uitgebreidheid van de verklaringen, maar ook voor het aantal inaccurate details dat gelijk was voor de twee condities (bevestiging van hypothese 3). In dit onderzoek is ook gekeken of leeftijd en verlegenheid samenhangen met de uitgebreidheid van de verklaringen van kinderen. Oudere kinderen bleken uitgebreider te vertellen dan jongere kinderen (bevestiging van hypothese 4). De mate van verlegenheid hing echter niet samen met de hoeveelheid details die kinderen noemden (hypothese 5 wordt niet bevestigd).

In dit hoofdstuk volgt een uitgebreide discussie over de interpretatie van de genoemde bevindingen. Daarbij wordt vanuit de literatuur breed gereflecteerd op de resultaten en mogelijke verklaringen. Ook beperkingen en praktische implicaties komen aan de orde.

4.1 Timing van gerichte invitaties

De bevindingen van dit onderzoek geven op dit moment geen aanleiding om de timing van gerichte invitaties in het scenariomodel aan te passen. Wel zagen we een trend dat er iets meer details werden genoemd in de alternatieve verhoorconditie (in de fase van

gerichte invitaties), maar de steekproef was klein. De trend geeft stof tot nadenken: was er in de huidige studie onvoldoende power om verschillen tussen condities statistisch waar te nemen? Of was het verschil een toevallige bevinding in de kleine steekproef en zijn er voor kinderen in de doelgroep (8-11 jaar) geen verschillen tussen condities? Dit laatste roept ook de vraag op of andere groepen kinderen wel zouden kunnen profiteren van het eerder inzetten van gerichte invitaties. Meer onderzoek naar dit thema is wenselijk om dit soort vragen (en meer) te beantwoorden.

Een van de redenen voor de verwachte meerwaarde van het eerder inzetten van gerichte invitaties was dat de interruptie tussen algemene en gerichte invitaties mentaal vermoeiend kan zijn (Danby, 2024). De onderbreking via samenvatting en extra instructies kan een extra belasting zijn op de cognitieve capaciteit van kinderen, waardoor het tijdens de daaropvolgende gerichte invitaties moeilijker kan worden om nogmaals en nog dieper in het geheugen te graven. In de huidige studie zagen we geen significant verschil tussen scenariomodel en alternatieve procedure, wat kan betekenen dat de interruptie minder interfererend was dan verwacht. Dit kan komen doordat we in dit onderzoek een vereenvoudigd protocol hebben gemaakt van het scenariomodel. Hoewel we bewust oefeningen in het protocol hebben gehouden om de onderbreking te verlengen (zoals het oefenen met het stellen van vragen, terwijl vragen in dit protocol niet gesteld worden), was de onderbreking alsnog vrij kort. Juist wanneer een onderbreking langer duurt, zou dit negatieve effecten kunnen hebben op het vervolg van het verhoor (bijv. Cockburn, 1995).

Daarnaast is het mogelijk dat 8- tot 11-jarigen (de leeftijd van de huidige steekproef) over voldoende cognitieve vaardigheden beschikken om de interruptie in het scenariomodel mentaal aan te kunnen. Voor jongere kinderen kan dit echter anders zijn. In lijn met andere studies zagen we dat verklaringen van jongere kinderen minder uitgebreid waren (bijv. Hershkowitz et al., 2012; Lamb et al., 2003; Orbach et al., 2000). In hun onderzoek naar de effectiviteit van diverse soorten invitaties en vragen bij kinderen van verschillende leeftijden concluderen Brown en Lamb (2015) dat met name kinderen van 3 tot 4 jaar oud niet voldoende uit de voeten kunnen met een brede algemene invitatie om 'alles te vertellen wat er gebeurd is'. Zij hebben meer houvast nodig in de vorm van een gerichte invitatie of zelfs een vraag om informatie uit het geheugen op te halen. Wanneer kinderen 5 tot 6 jaar oud zijn, zijn verschillende soorten vragen even effectief. Ook in de studie van Danby en collega's (2017) met een steekproef van 5- tot 9-jarigen was er geen leeftijdseffect voor de meerwaarde van gerichte invitaties. Kortom, het is mogelijk dat de potentiële meerwaarde van gerichte invitaties, en in dit geval de *timing* hiervan, juist relevant is voor kinderen *jonger* dan 5 á 6 jaar oud. Dit sluit aan bij bevindingen van Gathercole en collega's (2004) die concluderen dat pas rond 6-jarige leeftijd alle componenten van het werkgeheugen aanwezig zijn in het geheugen van kinderen (hoewel de capaciteit van het werkgeheugen zich daarna nog verder ontwikkelt). Dit duidt erop dat de interruptie in het scenariomodel met name voor jongere kinderen nadelig zou kunnen zijn. In die lijn zou een voordeel voor de

alternatieve verhoormethode ook verwacht kunnen worden voor specifieke groepen kinderen met problemen met het werkgeheugen, zoals kinderen met ADHD.

Een andere hypothese die wij vooraf hadden, was dat het eerder inzetten van gerichte invitaties minder weerstand bij kinderen zou oproepen. Een aanleiding voor deze studie was dat sommige kinderen de gerichte invitaties zoals ze in het scenariomodel worden ingezet, ervaren als herhalend (persoonlijke communicatie, Dekens & Van der Sleen). Een kind heeft namelijk tijdens de algemene invitatie al ‘alles verteld wat hij/zij nog weet’ van die gebeurtenis, waardoor sommige kinderen mogelijk weigeren om tijdens de gerichte invitaties nogmaals hun geheugen in te duiken. Aanvankelijk was het plan om de mate van weerstand ook te bestuderen in dit onderzoek, bijvoorbeeld door te tellen hoe vaak kinderen expliciet aangeven dat ze niet nog een keer over dat onderdeel willen vertellen, antwoorden met ‘Weet ik niet’ of ‘Kan ik me niet herinneren’, of het aantal keer dat kinderen géén reactie geven ofwel overstappen op een ander onderwerp (Dekens & Van der Sleen, 2013; Hershkowitz et al., 2006). Het bleek echter erg lastig om weerstand valide te meten op basis van alleen de geluidsopnames en bijbehorende transcripties. Het is hierbij namelijk ook belangrijk om non-verbale communicatie van kinderen mee te nemen, zoals gebrek aan oogcontact en wegstijven met het hele hoofd (Katz et al., 2012). Dit is een belangrijk thema in de literatuur over het kindverhoor, waarbij er ook onderzocht wordt of support van de interviewer kan zorgen voor minder weerstand en uitgebreidere verklaringen van kinderen (bijv. Blasbalg et al., 2019; Hershkowitz et al., 2006; Lewy et al., 2015). In een vervolgstudie is het aan te raden om de verhooren met kinderen te filmen wanneer een doel is om ook weerstand te meten. Voor nu kunnen we niet concluderen in welke mate de verhoorcondities verschilden wat betreft weerstand en of dit invloed heeft op de hoeveelheid informatie en details die kinderen geven tijdens het verhoor.

4.2 Meerwaarde van gerichte invitaties

Een bevinding die wel duidelijk naar voren kwam in deze studie is de meerwaarde van gerichte invitaties. In beide condities zorgde de inzet van gerichte invitaties ervoor dat kinderen hun verklaring aanvulden met een significante hoeveelheid extra details, zoals ook gebleken is in internationaal onderzoek (bijv. Danby et al., 2017; Gagnon & Cyr, 2017; Lamb et al., 2003; Lavoie et al., 2021).

Dit is een belangrijke bevinding voor de politiepraktijk: hoewel het inzetten van gerichte invitaties reeds onderdeel is van het scenariomodel, wordt deze techniek in de praktijk wisselend gebruikt, aldus docenten van de opleiding tot studioverhoorder (persoonlijke communicatie; Dekens, Haak, Rispens & Van der Sleen). Een eerste verklaring die deze experts geven is dat het waarschijnlijk is dat gerichte invitaties minder ingezet worden door verhoorders die de opleiding langer geleden hebben afgerond. Anno 2025 wordt er volgens de docenten meer aandacht besteed aan het gebruik van algemene en gerichte invitaties dan vroeger. Horselenberg en collega's (2024) benoe-

men dit ook, en vullen aan dat de handleiding die tijdens de opleiding als achtergrondinformatie gebruikt wordt op dit punt aan vervanging toe is (Handleiding – Het kind als getuige; Dekens & Van der Sleen, 2013). Uit supervisie is bovendien gebleken dat sommige verhoorders *na verloop van tijd* meer gaan terugvallen op het stellen van vragen en minder gerichte invitaties gaan inzetten (persoonlijke communicatie; Dekens, Haak, Rispens & Van der Sleen). Korkman en collega's (2024) beschrijven dit ook in hun 'White paper on forensic child interviewing': hoewel verhoorders over het algemeen consistent blijven in het gebruik van de meest essentiële verhoortechnieken (zoals het uitgangspunt om *free recall* te stimuleren, het stellen van open vragen, en het vermijden van suggestieve vragen), blijkt ook dat er na training lichte afwijkingen van het protocol kunnen ontstaan. De terugval naar het stellen van vragen zoals de Nederlandse docenten waarnemen, sluit aan bij bevindingen van Henderson en collega's (2020). Deze onderzoekers analyseerden 434 interviewtranscripten, afgenomen door verhoorders in Californië die getraind waren volgens het NICHD-protocol. De onderzoekers zagen dat wanneer het verhoor de fase bereikt dat er gesproken wordt over het seksueel misbruik, gerichte invitaties niet meer adequaat ingezet worden. De onderzoekers spreken over '*faux invitations*' die lijken op een invitatie omdat ze starten met 'Vertel me eens (alles) over ...'. In feite wordt er echter een vraag gesteld: 'Vertel me eens wat hij deed' of 'Vertel me eens of zijn kleren aan of uit waren'. Ook in ander onderzoek is geobserveerd dat verhoorders vragen op deze manier vormgeven (bijv. Wolfman et al., 2016). Aangezien de verhoorders in Hendersons studie in het begin van het verhoor gerichte invitaties wél correct inzetten, wordt in dat onderzoek geconcludeerd dat verhoorders de techniek beheersen, maar bij bespreking van het forensische incident terugvallen op vragen. Dit kan te maken hebben met *confirmation bias*, ofwel de neiging om op zoek te gaan naar informatie die de eigen vermoedens bevestigt. Henderson en collega's (2020) vermoeden dat verhoorders vooral gerichte invitaties inzetten voor details waarvan zij denken dat die belangrijk zijn, en mogelijk minder voor andere details die kinderen noemen. Ook Wood en Garven (2000) noemen dat vooropgestelde ideeën over wat zich heeft afgespeeld en welke informatie belangrijk is een rol spelen in de bevinding dat zelfs ervaren en goed getrainde verhoorders bepaalde technieken soms minder gaan gebruiken. Daarnaast kunnen ook vaardigheden en kenmerken van verhoorders meespelen in de mate waarin zij overgaan tot het stellen van vragen. In de praktijk vindt niet iedereen het even makkelijk om te reageren op een kind dat geen reactie geeft tijdens de *free recall*, of dat na een korte hoeveelheid informatie aangeeft dat hij/zij geen aanvullingen meer heeft. Uit onderzoek blijkt dat niet elke verhoorder zich comfortabel voelt om dan afwachtend te zijn en/of alleen te reageren met een faciliterend 'Hmm mmm' of 'En verder?'. Juist in deze situaties voelen sommige verhoorders een enorme drang om vragen te gaan inzetten, en niet iedereen heeft voldoende zelfcontrole om het stellen van vragen te inhiberen (Melinder & Gilstrap, 2009). Kortom, het inzetten van gerichte invitaties lijkt een ogenschijnlijk eenvoudige methode te zijn, maar in de praktijk kan het moeilijk zijn om dit correct te implementeren. Het is belangrijk dat hier aandacht voor is, want onderzoek laat zien dat vragen tot minder volledige (minder uitgebreide) verklaringen leiden dan gerichte invitaties

(bijv. Johnson et al., 2015; La Rooy et al., 2015). Vragen dienen een aanvulling zijn op invitaties en niet in de plaats daarvan ingezet te worden.

4.3 Verklaringen van kinderen

4.3.1 *Uitgebreidheid van de verklaringen*

In het huidige onderzoek waren de verklaringen van kinderen erg accuraat: er werd slechts een klein aantal inaccurate details genoemd tijdens het verhoor. Ook ander onderzoek laat zien dat er in de fase van *free recall* nauwelijks inaccurate informatie wordt gegeven door kinderen (Melinder & Gilstrap, 2009). Inaccurate verklaringen zijn vooral het gevolg van inadequate vraagtechnieken zoals suggestieve vragen (Korkman et al., 2024).

De uitgebreidheid van de verklaringen varieerde erg tussen kinderen. Er waren kinderen die in geuren en kleuren vertelden over de yogales en kinderen die hier beduidend beknopter in waren. In dit onderzoek zijn leeftijd en verlegenheid van kinderen meegenomen als factoren die deze variatie mogelijk kunnen verklaren. In lijn met ander onderzoek waren de verklaringen van oudere kinderen uitgebreider dan die van jongere kinderen (bijv. Hershkowitz et al., 2012; Lamb et al., 2003; Orbach et al., 2000); zowel het geheugen als verbale vaardigheden van kinderen ontwikkelen zich immers naarmate kinderen ouder worden (bijv. Goldfarb et al., 2024; Peterson, 2011; Zajac 2018). Verlegenheid was in de huidige studie niet gerelateerd aan de uitgebreidheid van verklaringen. Er werd verwacht dat verlegen kinderen minder uitgebreid zouden verklaren, onder andere omdat ze het over het algemeen niet prettig vinden om met vreemden te praten (Rubin et al., 2009) en zich minder op hun gemak voelen in een een-op-eentestsetting (Crozier & Hostettler, 2003; Nyborg, 2022). Aangezien het verhoor in deze studie online en in de thuissituatie is afgenomen, is het mogelijk dat deze effecten wegvielen voor meer verlegen kinderen. Het is moeilijk om hier conclusies aan te verbinden omdat verhoren in beide condities online waren. Wij sluiten ons aan bij Korkman en collega's (2024) dat het waardevol is om de meerwaarde (en uitdagingen) van online interviews verder te onderzoeken in de toekomst.

Wanneer in het algemeen gekeken wordt naar de uitgebreidheid van de verklaringen, wordt duidelijk dat veel details *niet* genoemd zijn tijdens het verhoor. De maximaal te behalen score voor het totale aantal details was 138, terwijl 50 de maximaal behaalde score was. Het gemiddelde van de groep kwam niet hoger uit dan 27. Dit kan te maken hebben met de week tijd tussen het incident en het verhoor: in die periode kunnen kinderen verschillende onderdelen van de les vergeten zijn. In een literatuuroverzicht beschrijven Danby en collega's (2024, p. 2): '150 years of research has demonstrated that details do not fade from memory at a constant rate but rather are quickly lost in the initial hours and days following an event.' Ofwel met name in de eerste dagen na een incident gaat er veel informatie verloren, wat inhoudt dat gesprekken met kinderen

bij voorkeur zo snel mogelijk na een incident plaats moeten vinden. In de politiepraktijk gebeurt dit echter ook niet altijd, wat in de huidige studie dan ook de reden was voor de week vertraging.

Ook uit internationaal onderzoek is gebleken dat kinderen uit zichzelf veel details van een gebeurtenis *niet* noemen. In onderzoek naar fouten tijdens de *free recall* komt naar voren dat het weglaten van details, ook wel ‘omissies’ genoemd, het vaakst voorkomt in deze fase (Melinder & Gilstrap, 2009). Dat wil overigens niet zeggen dat kinderen deze details zijn vergeten. In de studie van Saywitz (1991) deden 5- en 7-jarige kinderen mee aan een medisch onderzoek, waarbij afgewisseld werd of hun genitaliën hierbij aangeraakt werden. In de fase van *free recall* werden deze aanrakingen door slechts een minderheid van de kinderen genoemd, terwijl de meeste kinderen dit bij directe vervolgvragen wel noemden. Ook in ander onderzoek komt naar voren dat de toevoeging van vragen tot extra informatie leidt (o.a. Hutcheson et al., 1995; Melinder & Gilstrap, 2009; Poole & Lindsay, 1995). Ook in het scenariomodel zijn vragen opgenomen, omdat het op een zeker punt in het verhoor wel nodig is om bepaalde informatie direct te bevragen (Dekens & Van der Sleen, 2013). Dit gebeurt echter na het uitputten van de *free recall*, en zoals besproken in de inleiding van dit rapport is het belangrijk dat dit niet-suggestieve vragen zijn.

4.3.2 Forensische details

Hoewel enige mate van vergeten of weglaten van informatie was ingecalculeerd in de huidige studie, hadden we verwacht dat bepaalde forensische onderdelen uit de yogales dermate impact zouden hebben dat ze na een week nog naverteld zouden worden. Denk bijvoorbeeld aan de val van de yogajuf omdat ze niet stabiel op één been kon blijven staan tijdens een oefening. Tijdens de yogales benadrukt zij dat ze zich bezeerd heeft, stroopt ze haar broek op om samen met het kind te kijken of er een blauwe plek is ontstaan, en geeft ze (‘net als haar moeder vroeger’) een kusje op haar knie om de pijn te verzachten (‘kusje erop!’). Er zijn ook voorbeelden waarbij de forensische onderdelen subtieler waren, maar over het algemeen hebben de forensische onderdelen ruim de aandacht gekregen. Tegen de verwachting in noemden kinderen deze details nauwelijks tijdens het verhoor. Dit kan betekenen dat kinderen dit niet hebben opgeslagen als centrale details van de yogales, ofwel de belangrijkste zaken die er gebeurden. Onderzoek heeft aangetoond dat centrale details beter worden onthouden (en naverteld) dan perifere details (minder belangrijke elementen van een gebeurtenis) (Danby et al., 2024). Het is aannemelijk dat met name de yogaposes als kerngebeurtenissen geregistreerd zijn aangezien deelname aan de yogales voor kinderen ook centraal stond in dit onderzoek. Bovendien was het verhoor geframed als een vraag vanuit de docente van de stagiaire/yogajuf om meer over de les te weten te komen. Er is niet expliciet benoemd dat er ook wat vreemde dingen gebeurden tijdens deze les; het gesprek had voor kinderen dus echt als doel om te praten over de yogales. In die lijn werden bepaalde houdingen en namen van yogaposes juist *wel* beschreven en soms

zelfs voorgedaan door de kinderen. Een andere verklaring voor deze discrepantie tussen het geheugen voor forensische onderdelen vs. yogaposes is de superioriteit van het geheugen voor acties en handelingen (bijv. Engelkamp & Cohen, 1991; Mulligan & Hornstein, 2003; Murachver et al., 1996). Dat bepaalde forensische onderdelen *wel* genoemd werden, kan bovendien verklaard worden door het *primacy* en *recency* effect (Baddeley & Hitch, 1993): het betrof namelijk vooral onderdelen uit het begin (*primacy* effect) en einde van de les (*recency* effect).

Deze resultaten benadrukken dat het moeilijk te voorspellen is wat voor gebeurtenissen impact zullen maken en onthouden zullen worden. Ook geheugenonderzoek laat hierbij wisselende resultaten zien. Enerzijds is aangetoond dat vooral opvallende zaken goed beklijven, wat vaak is onderzocht via het onthouden van woorden of zinnen. Davidson (2006) geeft als voorbeeld dat de zin ‘De hond reed op de fiets’ beter onthouden wordt dan een zin over een plausibele gebeurtenis. Dit wordt ook wel het *bizarreness*-effect genoemd. In een onderzoek van Connolly en collega’s (2016) keken kinderen meerdere malen naar een ‘*magic show*’ waarbij er ofwel steeds dezelfde show werd opgevoerd, ofwel een show die steeds een beetje anders was. Wanneer de onderdelen die veranderden *niet* voorspelbaar en dus verrassender waren, werden deze details beter onthouden. Een dergelijk resultaat werd echter niet gevonden in de studie van Danby en collega’s (2017) waarin kinderen deelnamen aan een herhaalde klassenactiviteit met een aantal vaststaande en een aantal nieuwe onderdelen. In deze studie werden de vaste onderdelen juist beter onthouden dan de nieuwe, wat verklaard wordt doordat de vaste onderdelen deel uitmaken van een script dat kinderen navertellen. Dit soort onderzoek is erg relevant in zaken van herhaaldelijk seksueel misbruik, omdat kinderen de neiging hebben om algemene informatie uit het script te vertellen, en het moeilijk kan zijn om specifieke details over een enkele gebeurtenis te verkrijgen (bijv. Connolly & Lindsay, 2001; Hudson et al., 1992). In het huidige onderzoek hebben kinderen maar eenmaal meegedaan aan de yogales, en is dus vooral de vraag of de forensische onderdelen binnen deze sessie opvallend genoeg waren. Onze hypothese is dat de moeite die is gedaan om de vreemde onderdelen op een ethische en functionele manier te integreren in de yogales heeft gerelateerd in een mooi, passend verhaal; ‘vreemde’ gebeurtenissen waren voor kinderen helemaal niet vreemd omdat ze bij het script van de yogales pasten. Dit sluit aan bij de opmerking van Davidson (2006) dat de context heel belangrijk is bij het *bizarreness*-effect; die bepaalt namelijk wat er bizar is en wat niet.

Het is ten slotte ook mogelijk dat kinderen de forensische details nauwelijks noemden omdat ze deze toch op een bepaalde manier ongemakkelijk vonden. In verschillende onderzoeken wordt geconcludeerd dat omissies ook uitingen van weerstand kunnen zijn – zeker als bepaalde andere informatie *wel* verteld wordt (bijv. Blasbalg et al., 2019; Hershkowitz et al., 2015). Denk bijvoorbeeld aan de eerder vermelde studie waarbij kinderen een medisch onderzoek ondergingen (Saywitz, 1991) en de genitale aanrakingen in hun verklaring achterwege lieten. In zaken van seksueel misbruik is schaamte een reden om niet te vertellen over dit soort details (bijv. Hershkowitz et al., 2006).

In de huidige studie is het lastig om hierover conclusies te trekken, ook al merkten we tijdens de yogales geen enkele schaamte of weerstand om mee te doen tijdens de ‘gekke’ onderdelen. Het blijft mogelijk dat kinderen dit tijdens een gesprek toch wat vreemd vonden en daarom niet uit zichzelf vertelden. Daarbij kan ook nog meegespeeld hebben dat er in de online opzet van de verhoren een tweede persoon op de achtergrond aanwezig was tijdens het verhoor (met camera en microfoon uit). Het kind kan gedacht hebben dat deze persoon kon meeluisteren en daarom ongemak hebben ervaren om sommige details te noemen. Mogelijk ervaaarden de kinderen ook een vorm van plaatsvervangende schaamte richting de yogajuf die deze onhandige en vreemde zaken uitvoerde.

4.4 Evaluatie van de huidige onderzoeksopzet

4.4.1 *Keuzes in het opzetten van onderzoek*

Onderzoek doen naar manieren om het kindverhoor te verbeteren, is op allerlei vlakken een uitdaging. Dat begint bij de opzet van de studie, waarbij men vaak uitkomt op een correlatieve studie. Bij studies naar de effectiviteit van het kindverhoor en verschillende soorten vragen wordt regelmatig een dossieronderzoek opgezet, waarbij reeds afgenomen verhoren geanalyseerd worden. Een voorbeeld is de studie van Lamb en collega's (2003) waarin gescoord werd hoeveel soorten open vragen of invitaties verhoorders inzetten, en hoeveel informatie dit vervolgens opleverde. Een nadeel van dit soort correlatieve of observationele studies is dat er geen conclusies getrokken kunnen worden over causaliteit. Dat twee factoren samenhangen, kan betekenen dat de ene factor de ander veroorzaakt, maar er kan ook een andere verklaring zijn (zoals een derde factor die invloed uitoefent op beide factoren). Om te concluderen dat bepaalde soorten vragen meer informatie opleveren dan andere, is experimenteel onderzoek nodig. Dat wordt ook in verschillende studies gedaan, zoals in de eerder beschreven studie van Danby en collega's (2017) waarin kinderen eerst meedoen aan een klassenactiviteit en dan verhoord worden via verschillende methoden. In dit soort studies is het nadeel echter dat het incident vaak niet vergelijkbaar is met incidenten van seksueel misbruik. Kortom, elke opzet heeft zijn eigen beperkingen en in elk onderzoek moeten compromissen gesloten worden.

Doel van de huidige studie was om conclusies te trekken over de effectiviteit van een aanpassing van het kindverhoor. Gekozen is daarom voor een experimentele studie. Aangezien de aanpassing een nieuw idee betreft, en dus ook nadelig zou kunnen zijn voor de verklaring van kinderen, is het belangrijk om te starten met een onderzoek met een normatieve groep kinderen, waarbij het niet gaat om seksueel misbruik. De keuze voor een gestandaardiseerd incident komt voort uit het doel om de accuraatheid van de verklaringen te kunnen verifiëren. In andere onderzoeken wordt ook weleens gekozen voor een interview over een gebeurtenis die het kind zelf heeft meegemaakt. In de studie van Peterson (2011) worden kinderen bijvoorbeeld geïnterviewd over een inci-

dent waardoor zij op de eerste hulp terechtwamen (in veel gevallen een ongeval). Hoewel het onderzoek hiermee betrekking heeft op verklaringen over een stressvolle gebeurtenis, is het nadeel dat bij de beoordeling van de accuraatheid van het verhaal vertrouwd moet worden op het oordeel van de ouder of verzorger. Gebruik van een gestandaardiseerd incident is hierbij een oplossing, maar zoals reeds genoemd zijn incidenten dan vaak niet vergelijkbaar met de politiepraktijk. In de studie van Jones & Pipe (2002) worden kinderen bijvoorbeeld meegenomen naar een *pirate room* waar ze onder meer naar een schat gaan zoeken, en in het onderzoek van Roebbers en collega's (2004) is gekozen voor een *magic show*. In sommige studies gaat het wel om een incident dat meer forensische onderdelen bevat, zoals de eerdergenoemde studie van Saywitz (1991) waarin kinderen een medisch onderzoek ondergingen met of zonder genitale aanrakingen. Het doel van de huidige studie was om een natuurlijke gebeurtenis na te bootsen waarin we forensische onderdelen op een ethisch verantwoorde en niet-stressvolle manier konden integreren. De yogales sloot hier goed op aan, aangezien het een activiteit is waar kinderen zelf aan meedoen (in andere experimenten gaat het soms ook om het kijken naar een activiteit), het een een-op-eenactiviteit is waarbij er over houdingen terug verteld moet worden (net als bij seksueel misbruik), en de forensische onderdelen op een functionele manier verwerkt konden worden. Zoals we reeds hebben benoemd is het echter mogelijk dat deze integratie zo goed gelukt is dat de forensische onderdelen niet meer opvallend genoeg waren om te bekijken in het geheugen van kinderen. Het wordt daarom aangeraden om het protocol van de yogales op dit gebied aan te passen voor vervolgstudies. De materialen van deze studie kunnen hiermee een mooi startpunt zijn voor verder onderzoek.

4.4.2 *Limitaties*

Duidelijk is geworden dat het opzetten van een onderzoek zoals hier gepresenteerd vele afwegingen met zich meebrengt, en dat elke keuze voordelen maar ook nadelen heeft. Een belangrijke beperking van dit onderzoek is dat het op verschillende vlakken niet direct vergelijkbaar is met de politiepraktijk. Dat begint bij het incident dat geen stressvolle of traumatische gebeurtenis was. Sterker nog, de kinderen hebben de yogales als een leuke activiteit ervaren. Zoals reeds benoemd hadden de forensische onderdelen bovendien minder impact dan verwacht. Dit merkten we via de lage scores voor het navertellen van deze onderdelen, maar ook tijdens de les. Zo leken kinderen geen enkele moeite te hebben met onderdelen zoals voor de camera doen alsof je aan een ijsje likt. Ook de online opzet van het verhoor maakt de setting anders dan de politiepraktijk. Echte kindverhoren vinden namelijk fysiek plaats. Hoewel kinderen gehoord worden in kindvriendelijke studio's, is het een nieuwe en onbekende omgeving, wat extra spanning met zich mee kan brengen. Bovendien is het een gesprek 'met de politie'. Deze elementen van spanning hebben we in de online sessies niet op deze manier kunnen meenemen. Zoals eerder gesuggereerd zou het mogelijk kunnen zijn dat dit wegvallen van spanning voor sommige subgroepen kinderen (zoals meer verlegen kinderen) een voordeel heeft opgeleverd wat betreft de uitgebreidheid van de verklaring; een

dergelijke conclusie vereist echter een directe vergelijking tussen online en fysieke verhoren. Dat geldt ook voor algemene conclusies over het effect van online verhoren. De eerste studies waarin kinderen na een gestandaardiseerde gebeurtenis worden ondervraagd via een videogesprek vs. een face-to-face-interview wijzen erop dat een online gesprek even effectief is in het verkrijgen van een uitgebreide en accurate verklaring (zie voor een review Brown et al., 2021). Dit soort onderzoek staat echter nog maar in de kinderschoenen.

Een andere limitatie is dat de verhoren volgens het scenariomodel zijn afgenomen door een andere groep student-verhoorders dan de verhoren volgens de alternatieve procedure. Dit betekent dat verschillen tussen condities ook verklaard kunnen worden door verschillen tussen verhoorders. Onderzoek toont aan dat de kwaliteiten van een verhoorder een rol spelen bij het verkrijgen van informatie (Farrugia et al., 2019). Zoals eerder genoemd kan de mate van zelfcontrole invloed hebben op de mate waarin verhoorders zich aan het protocol houden en het stellen van vragen kunnen weerstaan (Melinder & Gilstrap, 2009). In zijn algemeenheid is bovendien niet iedereen even bekwaam in het luisteren, ervoor zorgen dat kinderen zich op hun gemak voelen of het tonen van empathie (Saywitz et al., 2015). Ook zijn er individuele verschillen in non-verbale communicatie, zoals de mate van (glim)lachen en de manier van kijken naar een kind. Dit soort zaken hebben invloed op het oordeel van kinderen over de betrouwbaarheid van de interviewer, wat vervolgens weer impact heeft op hoeveel persoonlijke informatie ze met deze persoon willen delen (Rotenberg et al., 2003). In dit onderzoek kunnen we niet meten in welke mate er verschillen tussen verhoorders waren, en dit kan dus verschillen voor de condities. Het is echter een bewuste keuze geweest om studenten binnen één conditie te trainen. De afweging was dat training in *beide condities* tot een groter risico kon leiden, namelijk het verwarren van protocollen met onbruikbare data als gevolg. In een vervolgstudie is het aan te raden om meer ervaren onderzoekers als verhoorders in te zetten die wel in beide condities getraind worden of om de training uit te breiden. Ook het includeren van een grotere steekproef (zoals oorspronkelijk het doel was in deze studie) is aan te raden, zodat verschillen tussen verhoorders in elk geval getoetst kunnen worden en hier eventueel voor gecorrigeerd kan worden.

De kleine steekproef is al een paar keer genoemd als methodologische beperking van deze studie. De lage respons was zeker te merken in het begin van de dataverzameling tijdens de covid-19 pandemie. Potentiële deelnemers leken toen beduidend minder gemotiveerd of bereid om mee te doen met het onderzoek (of onderzoek in het algemeen). Daarnaast denken we dat het inplannen van twee sessies, ook al kon dit vanuit huis, voor veel mensen een extra last was. Kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 11 jaar hebben na schooltijd vaak hobby's, willen afspreken met vriendjes, en ook de agenda van de ouders en eventuele andere gezinsleden speelt mee. Zelfs bij de kinderen en ouders die deelnamen aan dit onderzoek merkten we dat het lastig was om twee afspraken met een week ertussen in te plannen. Dit betekent ook dat de kinderen die

uiteindelijk deelnamen aan de studie waarschijnlijk kinderen waren die het leuk vonden om mee te doen aan een online yogales. Dit kan mogelijk ook verklaren waarom de verklaringen meer gericht waren op de yogaposes dan de forensische details die we in de les verwerkten.

Ten slotte is het belangrijk om stil te staan bij de focus van deze studie op de uitgebreidheid van verklaringen. Om te beoordelen hoe nuttig de alternatieve procedure is in een echt kindverhoor, moet echter naar meer aspecten gekeken worden. Eerder kwam al het construct weerstand ter sprake, dat ook een belangrijke rol kan spelen. Maar ook de subjectieve ervaringen van kind en verhoorder zijn relevant. Zo is het ook belangrijk om te onderzoeken hoe de alternatieve verhoorprocedure wordt ervaren door verhoorders. In ons onderzoek merkten de verhoorders die het scenariomodel als verhoormethode hanteerden dat het hardop uitspreken van die samenvatting prettig kan zijn; het geeft je tijd om na te denken over de gerichte invitaties die je straks wilt inzetten. In de alternatieve procedure volgen de gerichte invitaties direct na de algemene invitaties, waardoor je die tijd tussendoor niet hebt. Als gevolg moet de verhoorder al luisterend structuur aanbrengen in het verhaal van het kind en tegelijkertijd onderwerpen selecteren voor verdere gerichte invitaties. Dit vereist een hogere cognitieve capaciteit van de verhoorder. Dit zou als onprettig ervaren kunnen worden, vooral als er in de algemene invitatiefase al erg uitgebreid verteld wordt. Ook zou het kunnen leiden tot fouten in de interpretatie van het verhaal van het kind, of kan er vergeten worden om bepaalde relevante gerichte invitaties in te zetten (Hanway et al., 2021). Een andere gerelateerde ervaring van verhoorders uit dit onderzoek is dat het in de alternatieve procedure ook lastig kon zijn om aantekeningen te maken. Doordat de gerichte invitaties direct volgen na de algemene invitaties, komen er snel details bij waardoor er een brei van notities op papier staat. Deze extra taak om tijdens het luisteren ook nog overzichtelijke notities te maken, vraagt cognitief gezien nog meer van de verhoorder (Baker et al., 2021). Het is mogelijk dat ervaren verhoorders hier minder moeite mee hebben dan de student-verhoorders in deze studie, maar het is wel een relevante factor om verder te onderzoeken.

5 Conclusie

Een van de duidelijkste resultaten uit deze studie en een belangrijke implicatie voor de praktijk is dat gerichte invitaties een grote meerwaarde hebben. Het gebruik van deze methode is sterk aan te bevelen omdat het een niet-suggestieve manier is om meer informatie te verkrijgen over (onderdelen van) een gebeurtenis. Aangezien zelfs getrainde verhoorders na verloop van tijd kunnen gaan afwijken van protocollen, is het belangrijk om het gebruik van gerichte invitaties blijvend onder de aandacht te brengen. Daarmee sluiten we aan bij de aanbeveling die ook in vele andere studies wordt gedaan, namelijk om de training van verhoorders te continueren ook na de opleiding (o.a. Fernandes et al., 2024; Korkman et al., 2024). In Nederland gebeurt dit op verschillende manieren: het is voor studioverhoorders verplicht om jaarlijks deel te nemen aan supervisie; verhoorders kunnen onderling intervisie organiseren; en de regisseur (en tevens tweede verhoorder) geeft na elk uitgevoerd verhoor feedback aan de verhoorder. Dit zijn momenten waarop het gebruik van gerichte invitaties goed geëvalueerd kan worden (persoonlijke communicatie, Dekens, Haak, Rispens & Van der Sleen). Verder denken wij dat het nuttig is om de inzet van gerichte invitaties ook aan te bevelen in andere settings, zoals kindgesprekken die gevoerd worden door medewerkers van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming, jeugdbeschermers of kinderrechters. Daarnaast is deze methode niet uitsluitend geschikt voor een gesprek met kinderen, maar ook inzetbaar voor gesprekken met volwassenen en kwetsbare getuigen.

De aanleiding voor dit onderzoek was de vraag of de eerste fase van het kindverhoor verbeterd zou kunnen worden wanneer gerichte invitaties eerder ingezet worden dan nu gebeurt. Op basis van de huidige bevindingen is er geen reden tot aanpassing van dit aspect in het scenariomodel. De bevindingen geven wel veel stof tot nadenken en ideeën voor vervolgonderzoek. De vraag hoe er zoveel mogelijk details verkregen kunnen worden, blijft een belangrijke vraag in de politiepraktijk. Ook dit onderzoek laat zien dat kinderen veel details van een gebeurtenis weglaten in hun verklaring. Ander onderzoek laat zien dat dit soort omissies niet betekent dat kinderen zich deze details niet meer kunnen herinneren. Dus hoe stimuleren we kinderen dan om deze toch te vertellen? Vooralsnog is de inzet van gerichte invitaties een belangrijk ankerpunt. Toekomstig onderzoek zal uitwijzen of er andere methoden zijn die hierbij waardevol zijn.

Dankwoord

Als afsluiting van dit rapport willen wij graag iedereen bedanken die heeft bijgedragen aan dit onderzoek. Als eerste gaat onze dank uit naar Politie en Wetenschap die de uitvoering van deze studie via een subsidie heeft mogelijk gemaakt, en vertrouwen in ons had – ook toen de uitvoering van het onderzoek moeilijk werd tijdens de covid-pandemie. Wij danken ook de leden van de leescommissie die ons waardevolle feedback hebben gegeven tijdens het schrijven van dit eindrapport.

De voorbereiding voor dit onderzoek startte jaren geleden via gesprekken met Karina Dekens, Riannet Haak, Imke Rispens en Jannie van der Sleen. Zoals genoemd in dit rapport kwam de aanleiding om de timing van gerichte invitaties te onderzoeken vanuit een directe vraag uit de praktijk van het kindverhoor. Samen met de genoemde experts is een idee gevormd voor dit onderzoek, en is de alternatieve verhoorprocedure uitgewerkt en passend gemaakt voor het onderzoek. Ook hielpen zij met het trainen van student-verhoorders en werd samen nagedacht over de betekenis van de bevindingen en de implicaties. Wij willen Karina, Riannet, Imke en Jannie dan ook hartelijk bedanken voor hun bijdrage en de samenwerking.

Voor de uitvoering van dit onderzoek willen we ook alle studenten bedanken die in het kader van hun Masterproject of op andere wijze bij dit onderzoek betrokken waren. Zonder hun hulp tijdens de dataverzameling, onder andere door het ‘spelen’ van de yogajuf of het uitvoeren van het verhoor, hadden we dit onderzoek niet kunnen uitvoeren. In het bijzonder noemen we Fabianne Nagtegaal en Iris de Pater die ook geholpen hebben met respectievelijk het opzetten van de studie en het coderen van de verklaringen van kinderen.

Last but not least: heel veel dank aan alle kinderen en hun ouders die hebben meegedaan aan dit onderzoek. Zonder hun medewerking was dit onderzoek niet mogelijk geweest. De leuke interacties die we met kinderen hadden, maakten dit onderzoek bovendien heel plezierig om uit te voeren. De debriefing van de studie, waarin we kinderen vertelden dat wij geen stagiaires/juffen waren maar onderzoekers van de Universiteit Leiden die onderzoek doen naar het geheugen, was daarbij een van de favoriete onderdelen. ‘Dus eigenlijk hebben jullie gejoekt’, reageerden enkele deelnemende kinderen, wat leidde tot leuke discussies met kinderen over onder andere ethische aspecten van onderzoek. Gelukkig kon het feit dat kinderen hierdoor ook wat opstaken over het uitvoeren van onderzoek ons leugentje om bestwil compenseren, aldus de kinderen.

Daisy Smeets & Lenneke Alink

Literatuurlijst

- Almeida, T. S., Lamb, M. E. & Weisblatt, E. J. (2019). Effects of delay, question type, and socioemotional support on episodic memory retrieval by children with autism spectrum disorder. *Journal of autism and developmental disorders*, 49(3), p. 1111-1130. Doi: 10.1007/s10803-018-3815-3.
- Anderson, J. R. (1983). A spreading activation theory of memory. *Journal of verbal learning and verbal behavior*, 22(3), p. 261-295. Doi: 10.1016/S0022-5371(83)90201-3.
- American Psychological Association. (2002). Ethical principles of psychologists and code of conduct. *American psychologist*, 57(12), p. 1060-1073.
- Baddeley, A. D. & Hitch, G. (1993). The recency effect: Implicit learning with explicit retrieval? *Memory & Cognition*, 21, p. 146-155. Doi: 10.3758/BF03202726.
- Baker, M., Fessinger, M., McWilliams, K. & Williams, S. (2021). The use of note-taking during forensic interviews: Perceptions and practical recommendations for interviewers. *Developmental Child Welfare*, 3(1), p. 20-35. Doi: 10.1177/25161032211002187.
- Benia, L. R., Hauck-Filho, N., Dillenburg, M. & Milnitsky Stein, L. (2015). The NICHD Investigative Interview Protocol: A meta-analytic review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24(3), p. 259-279. Doi: 10.1080/10538712.2015.1006749.
- Bernstein, D.A. (2014). *Psychology: Foundations and Frontiers* (10th edition). Boston: Cengage Learning.
- Blasbalg, U., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Karni-Visel, Y. & Ahern, E. C. (2019). Is interviewer support associated with the reduced reluctance and enhanced informativeness of alleged child abuse victims? *Law and Human Behavior*, 43(2), p. 156. Doi: 10.1037/lhb0000303.
- Brown, D. A. & Lamb, M. E. (2015). Can children be useful witnesses? It depends how they are questioned. *Child Development Perspectives*, 9(4), p. 250-255. Doi: 10.1111/cdep.12142.

- Brown, D. A., Lamb, M. E., Lewis, C., Pipe, M. E., Orbach, Y. & Wolfman, M. (2013). The NICHD investigative interview protocol: an analogue study. *Journal of experimental psychology: Applied*, 19(4), 367. Doi: 10.1037/a0035143.
- Brown, D. A., Lewis, C. N., Lamb, M. E., Gwynne, J., Kitto, O. & Stairmand, M. (2019). Developmental differences in children's learning and use of forensic ground rules during an interview about an experienced event. *Developmental psychology*, 55, p. 1626-1639. Doi: 10.1037/dev0000756.
- Brown, D., Walker, D. & Godden, E. (2021). Tele-forensic interviewing to elicit children's evidence — Benefits, risks, and practical considerations. *Psychology, Public Policy, and Law*, 27(1), p. 17-29. Doi: 10.1037/law0000288.
- Brubacher, S. P., Roberts, K. P. & Powell, M. (2012). Retrieval of episodic versus generic information: Does the order of recall affect the amount and accuracy of details reported by children about repeated events? *Developmental Psychology*, 48(1), p. 111. Doi: 10.1037/a0025864.
- Bruck, M. & Ceci, S. J. (1999). The suggestibility of children's memory. *Annual Review of Psychology*, 50, 419-439. Doi: 10.1146/annurev.psych.50.1.419.
- Buss, A. H. & Plomin, R. (1984). *Temperament: Early developing personality traits*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Capaldi, D. M. & Rothbart, M. K. (1992). Development and validation of an early adolescent temperament measure. *The Journal of Early Adolescence*, 12(2), p. 153-173. Doi: 10.1177/0272431692012002002.
- Ceci, S. J. & Bruck, M. (1993). Suggestibility of the child witness: A historical review and synthesis. *Psychological bulletin*, 113(3), p. 403. Doi: 10.1037/0033-2909.113.3.403.
- Cockburn, J. (1995). Task interruption in prospective memory: A frontal lobe function? *Cortex*, 31(1), p. 87-97. Doi: 10.1016/S0010-9452(13)80107-4.
- Collins, A. M. & Loftus, E. F. (1975). A spreading-activation theory of semantic processing. *Psychological review*, 82(6), p. 407-428. Doi: 10.1037/0033-295X.82.6.407.
- Connolly, D. A. & Gordon, H. M. (2014). Can order of general and specific memory prompts help children to recall an instance of a repeated event that was different from the others? *Psychology, Crime & Law*, 20(9), p. 852-864. Doi: 10.1080/1068316X.2014.885969.

Connolly, D. A., Gordon, H. M., Woiwod, D. M. & Price, H. L. (2016). What children recall about a repeated event when one instance is different from the others. *Developmental Psychology*, 52(7), 1038. Doi: 10.1037/dev0000137.

Connolly, D. A. & Lindsay, D. S. (2001). The influence of suggestions on children's reports of a unique experience versus an instance of a repeated experience. *Applied Cognitive Psychology: The Official Journal of the Society for Applied Research in Memory and Cognition*, 15(2), p. 205-223. Doi: 10.1002/1099-0720(200103/04)15:2<205::AID-ACP698>3.0.CO;2-F.

Crozier, W. R. & Hostettler, K. (2003). The influence of shyness on children's test performance. *British Journal of Educational Psychology*, 73(3), p. 317-328. Doi: 10.1348/000709903322275858.

Danby, M. C., Sharman, S. J., Brubacher, S. P., Powell, M. B. & Roberts, K. P. (2017). Differential effects of general versus cued invitations on children's reports of a repeated event episode. *Psychology, Crime & Law*, 23(8), p. 794-811. Doi: 10.1080/1068316X.2017.1324028.

Davidson, D. (2006). Memory for bizarre and other unusual events: Evidence from script research. In R. Hunt & J. B. Worthen (Eds.), *Distinctiveness and memory* (pp. 157-179). Oxford University Press. Doi: 10.1093/acprof:oso/9780195169669.003.0008.

Dekens, K. & van der Sleen, J. (2013). *Handleiding – Het kind als getuige*. Reed Business Information.

Engelkamp, J. & Cohen, R. L. (1991). Current issues in memory of action events. *Psychological Research*, 53, p. 175-182. Doi: 10.1007/BF00941384.

Evans, A. D. & Roberts, K. (2009). The effects of different paraphrasing styles on the quality of reports from young child witnesses. *Psychology, Crime & Law*, 15(6), p. 531-546. Doi: 10.1080/10683160802385398.

Farrugia, L., Oxburgh, G. & Gabbert, F. (2019). Effective evaluation of forensic interviews: The forensic interview trace (FIT). *Investigative interviewing: Research and Practice*, 10(1), p. 20-31.

Fernandes, D., Gomes, J. P., Albuquerque, P. B. & Matos, M. (2024). Forensic interview techniques in child sexual abuse cases: a scoping review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2), p. 1382-1396. Doi: 10.1177/15248380231177317.

Finkelhor, D., Turner, H. & Colburn, D. (2024). The prevalence of child sexual abuse with online sexual abuse added. *Child Abuse & Neglect*, 149. Doi: 10.1016/j.chia-bu.2024.106634.

Gagnon, K. & Cyr, M. (2017). Sexual abuse and preschoolers: Forensic details in regard of question types. *Child abuse & neglect*, 67, p. 109-118. Doi: 10.1016/j.chia-bu.2017.02.022.

Gathercole, S. E., Pickering, S. J., Ambridge, B. & Wearing, H. (2004). The structure of working memory from 4 to 15 years of age. *Developmental psychology*, 40(2), p. 177. Doi: 10.1037/0012-1649.40.2.177.

Goodman, G. S. & Melinder, A. (2007). Child witness research and forensic interviews of young children: A review. *Legal and Criminological Psychology*, 12(1), p. 1-19. Doi: 10.1348/135532506X156620.

Hanway, P., Akehurst, L., Vernham, Z. & Hope, L. (2021). The effects of cognitive load during an investigative interviewing task on mock interviewers' recall of information. *Legal and Criminological Psychology*, 26(1), p. 25-41. Doi: 10.1111/lcrp.12182.

Henderson, H. M., Russo, N. & Lyon, T. D. (2020). Forensic interviewers' difficulty with invitations: Faux invitations and negative recasting. *Child maltreatment*, 25(3), p. 363-372. Doi: 10.1177/1077559519895593.

Herman, S. (2010). The role of corroborative evidence in child sexual abuse evaluations. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 7(3), p. 189-212. Doi: 10.1002/jip.122.

Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Katz, C. & Malloy, L. C. (2015). Does enhanced rapport-building alter the dynamics of investigative interviews with suspected victims of intra-familial abuse? *Journal of Police and Criminal Psychology*, 30(1), p. 6-14. Doi: 10.1007/s11896-013-9136-8.

Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Orbach, Y., Katz, C. & Horowitz, D. (2012). The development of communicative and narrative skills among preschoolers: Lessons from forensic interviews about child abuse. *Child Development*, 83(2), p. 611-622. Doi: 10.1111/j.1467-8624.2011.01704.x.

Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Sternberg, K. J. & Esplin, P. W. (1997). The relationships among interviewer utterance type, CBCA scores, and the richness of children's responses. *Legal and Criminological Psychology*, 2, p. 169-176. Doi: 10.1111/j.2044-8333.1997.tb00341.x.

Hershkowitz, I., Orbach, Y., Lamb, M. E., Sternberg, K. J. & Horowitz, D. (2006). Dynamics of forensic interviews with suspected abuse victims who do not disclose abuse. *Child abuse & neglect*, 30(7), 753-769. Doi: 10.1016/j.chiabu.2005.10.016.

Horowitz, S. W. (2009). Direct mixed and open questions in child interviewing: An analog study. *Legal and Criminological Psychology*, 14(1), p. 135-147. Doi: 10.1348/135532508X298441.

Horselenberg, R. & Vredeveldt, A. (2024). Het verhoren van een getuige. In J. de Keijser, R. Horselenberg, & A. Vredeveldt (Eds.), *Tussen Wet en Wetenschap. De Psychologie van het Recht* (pp. 303-318). Boom.

Horselenberg, R., Vredeveldt, A., Van der Sleen, J. & Erens, B. (2024). Het verhoren van een kind. In J. de Keijser, R. Horselenberg, & A. Vredeveldt (Eds.), *Tussen Wet en Wetenschap. De Psychologie van het Recht* (pp. 319-336). Boom.

Hritz, A. C., Royer, C. E., Helm, R. K., Burd, K. A., Ojeda, K. & Ceci, S. J. (2015). Children's suggestibility research: Things to know before interviewing a child. *Anuario de Psicología Jurídica*, 25(1), p. 3-12. Doi: 10.1016/j.apj.2014.09.002.

Hudson, J. A., Fivush, R. & Kuebli, J. (1992). Scripts and episodes: The development of event memory. *Applied cognitive psychology*, 6(6), p. 483-505. Doi: 10.1002/acp.2350060604.

Johnson, M., Magnussen, S., Thoresen, C., Lønnum, K., Burrell, L. V. & Melinder, A. (2015). Best practice recommendations still fail to result in action: A national 10-year follow-up study of investigative interviews in CSA cases. *Applied Cognitive Psychology*, 29(5), p. 661-668. Doi: 10.1002/acp.3147.

La Rooy, D., Brubacher, S. P., Aromäki-Stratos, A., Cyr, M., Hershkowitz, I., Korkman, J., Myklebust, T., Naka, M., Peixoto, C., Roberts, K., Stewart, H. & Lamb, M. E. (2015). The NICHD protocol: A review of an internationally-used evidence-based tool for training child forensic interviewers. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 1(2), p. 76-89. Doi: 10.1108/JCRPP-01-2015-0001.

Katz, C., Hershkowitz, I., Malloy, L. C., Lamb, M. E., Atabaki, A. & Spindler, S. (2012). Non-verbal behavior of children who disclose or do not disclose child abuse in investigative interviews. *Child abuse & neglect*, 36(1), p. 12-20. Doi: 10.1016/j.chiabu.2011.08.006.

Korkman, J., Otgaar, H., Geven, L. M., Bull, R., Cyr, M., Hershkowitz, I., Mäkelä, J. M., Mattison, M., Milne, R., Santtila, P., van Koppen, P., Memon, A., Danby, M., Filipovic, L., Garcia, F. J., Gewehr, E., Gomes Bell, O., Järvillehto, L., Kask, K. & Volbert, R. (2024).

White paper on forensic child interviewing: research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law. *Psychology, Crime & Law*, p. 1-44. Doi: 10.1080/1068316X.2024.2324098.

Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W. & Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child abuse & neglect*, 31(11-12), p. 1201-1231. Doi: 10.1016/j.chiabu.2007.03.021.

Lamb, M. E., Sternberg, K. J. & Esplin, P. W. (1995). Making children into competent witnesses: Reactions to the amicus brief *In re Michaels*. *Psychology, Public Policy, and Law*, 1(2), p. 438. Doi: 10.1037/1076-8971.1.2.438.

Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Sternberg, K. J., Esplin, P. W., Hovav, M., Manor, T. & Yudilevitch, L. (1996). Effects of investigative utterance types on Israeli children's responses. *International Journal of Behavioral Development*, 19, p. 627-637. Doi: 10.1177/016502549601900310.

Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Orbach, Y., Esplin, P. W., Stewart, H. & Mitchell, S. (2003). Age differences in young children's responses to open-ended invitations in the course of forensic interviews. *Journal of consulting and clinical psychology*, 71(5), 926. Doi: 10.1037/0022-006X.71.5.926.

Lavoie, J., Wyman, J., Crossman, A. M. & Talwar, V. (2021). Meta-analysis of the effects of two interviewing practices on children's disclosures of sensitive information: Rapport practices and question type. *Child abuse & neglect*, 113, 104930. Doi: 10.1016/j.chiabu.2021.104930.

Leichtman, M. D. & Ceci, S. J. (1995). The effects of stereotypes and suggestions on preschoolers' reports. *Developmental Psychology*, 31(4), p. 568. Doi: 10.1037/0012-1649.31.4.568.

Lewy, J., Cyr, M. & Dion, J. (2015). Impact of interviewers' supportive comments and children's reluctance to cooperate during sexual abuse disclosure. *Child abuse & neglect*, 43, p. 112-122. Doi: 10.1016/j.chiabu.2015.03.002.

Loftus, E.F. (2005). Planting misinformation in the human mind: a 30 year investigation of the malleability of memory. *Learning & Memory*, 12, p. 361-366. Doi: 10.1101/lm.94705.

Madigan, S., Villani, V., Azzopardi, C., Laut, D., Smith, T., Temple, J. R., Browne, D. & Dimitropoulos, G. (2018). The prevalence of unwanted online sexual exposure and

solicitation among youth: A meta-analysis. *Journal of Adolescent Health*, 63(2), p. 133-141. Doi: 10.1016/j.jadohealth.2018.03.012.

Melinder, A. & Gilstrap, L. L. (2009). The relationships between child and forensic interviewer behaviours and individual differences in interviews about a medical examination. *European Journal of Developmental Psychology*, 6(3), p. 365-395. Doi: 10.1080/17405620701210445.

Mulligan, N. W. & Hornstein, S. L. (2003). Memory for actions: Self-performed tasks and the reenactment effect. *Memory & Cognition*, 31, p. 412-421. Doi: 10.3758/BF03194399.

Murachver, T., Pipe, M. E., Gordon, R., Owens, J. L. & Fivush, R. (1996). Do, show, and tell: Children's event memories acquired through direct experience, observation, and stories. *Child development*, 67(6), 3029-3044. Doi: 10.1111/j.1467-8624.1996.tb01901.x.

Nyborg, G., Mjelve, L. H., Edwards, A., Crozier, W. R. & Coplan, R. J. (2022). Working relationally with shy students: Pedagogical insights from teachers and students. *Learning, Culture and Social Interaction*, 33, 100610. Doi: 10.1016/j.lcsi.2022.100610.

Orbach, Y., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Esplin, P. W. & Horowitz, D. (2000). Assessing the value of structured protocols for forensic interviews of alleged child abuse victims. *Child abuse & neglect*, 24(6), p. 733-752. Doi: 10.1016/S0145-2134(00)00137-X.

Otgaar, H., Candel, I., Merckelbach, H. & Wade, K. A. (2009). Abducted by a UFO: Prevalence information affects young children's false memories for an implausible event. *Applied Cognitive Psychology: The Official Journal of the Society for Applied Research in Memory and Cognition*, 23(1), p. 115-125. Doi: 10.1002/acp.1445.

Otgaar, H., Horselenberg, R., van Kampen, R. & Lalleman, K. (2012). Clothed and unclothed human figure drawings lead to more correct and incorrect reports of touch in children. *Psychology, Crime & Law*, 18(7), p. 641-653. Doi: 10.1080/1068316X.2010.532129.

Otgaar, H., La Rooy, D., Horselenberg, R., Hershkowitz, I., de Ruiter, C., Blezer, L., Kidane, R. & Kollau, R. (2019). Assessing the quality of child investigative interviewing in the Netherlands. *Applied Cognitive Psychology*, 33(5), p. 889-897. Doi: 10.1002/acp.3521.

Otgaar, H., van Ansem, R., Pauw, C. & Horselenberg, R. (2016). Improving children's interviewing methods? The effects of drawing and practice on children's memories for

an event. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 31(4), p. 279-287. Doi: 10.1007/s11896-016-9190-0.

Peterson, C. (2011). Children's memory reports over time: Getting both better and worse. *Journal of Experimental Child Psychology*, 109(3), p. 275-293. Doi: 10.1016/j.jecp.2011.01.009.

Powell, M. B. & Snow, P. C. (2007). Guide to questioning children during the free-narrative phase of an investigative interview. *Australian psychologist*, 42(1), p. 57-65. Doi: 10.1080/00050060600976032.

Poole, D. A. & Lindsay, D. S. (1995). Interviewing preschoolers: Effects of nonsuggestive techniques, parental coaching, and leading questions on reports of nonexperienced events. *Journal of Experimental Child Psychology*, 60(1), p. 129-154. Doi: 10.1006/jecp.1995.1035.

Rotenberg, K. J., Eisenberg, N., Cumming, C., Smith, A., Singh, M. & Terlicher, E. (2003). The contribution of adults' nonverbal cues and children's shyness to the development of rapport between adults and preschool children. *International Journal of Behavioral Development*, 27(1), p. 21-30. Doi: 10.1080/01650250143000571.

Rubin, K. H., Coplan, R. J. & Bowker, J. (2009). Social withdrawal in childhood. *Annual Review of Psychology*, 60, 11.1-11.31. Doi: 10.1146/annurev.psych.60.110707.163642.

Saywitz, K. J., Goodman, G. S., Nicholas, E. & Moan, S. F. (1991). Children's memories of a physical examination involving genital touch: implications for reports of child sexual abuse. *Journal of consulting and clinical psychology*, 59(5), p. 682-691.

Saywitz, K. J., Larson, R. P., Hobbs, S. D. & Wells, C. R. (2015). Developing rapport with children in forensic interviews: Systematic review of experimental research. *Behavioral sciences & the law*, 33(4), p. 372-389. Doi: 10.1002/bsl.2186.

Saywitz, K. J. & Snyder, L. (1996). Narrative elaboration: Test of a new procedure for interviewing children. *Journal of consulting and clinical psychology*, 64(6), p. 1347.

Shiner, R. & Caspi, A. (2003). Personality differences in childhood and adolescence: Measurement, development and consequences. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44, p. 2-32. Doi: 10.1111/1469-7610.00101.

Wolfman, M., Brown, D. & Jose, P. (2016). Talking past each other: Interviewer and child verbal exchanges in forensic interviews. *Law and Human Behavior*, 40(2), p. 107-117. Doi: 10.1037/lhb0000171.

Wood, J. M. & Garven, S. (2000). How sexual abuse interviews go astray: Implications for prosecutors, police, and child protection services. *Child Maltreatment*, 5(2), p. 109-118. Doi: 10.1177/107755950000500200.

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap

-
1. ***Kerntaken van de politie. Een inventarisatie van heersende opvattingen***
C.D. van der Vijver, A.J. Meershoek & D.F. Slobbe, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2001
 2. ***Bevoegdheden overd(r)acht. Een onderzoek naar delegatie en mandaat van beheersbevoegdheden in de politiepraktijk***
H.B. Winter & N. Struiksma, Pro Facto B.V., Universiteit Groningen, 2002
 3. ***Sturing van politie en politiewerk. Een verkennend onderzoek tegen de achtergrond van een veranderende sturingscontext en sturingsstijl***
J. Terpstra, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2002
 4. ***Woninginbrekers en zware jongens. Daders vanuit het voormalig Joegoslavië aan het woord***
M. van San, E. Snel & R. Boers, Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2002
 5. ***Zeg me wie je vrienden zijn. Allochtone jongeren en criminaliteit***
F.M.H.M. Driessen, B.G.M. Völker, H.M. Op den Kamp, A.M.C. Roest & R.J.M. Molenaar, Bureau Driessen, Utrecht, 2002
 6. ***Op deugdelijke grondslag. Een explorerende studie naar private forensische accountancy***
J. van Wijk, W. Huisman, T. Feuth & H.G. van de Bunt, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2002
 7. ***Voorbij de dogmatiek. Publiek-private samenwerking in de veiligheidszorg***
A.B. Hoogenboom & E.R. Muller, COT, Den Haag, 2003
 8. ***Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding***
F. Bovenkerk, W.I.M. Hogewind, D. Korf & N. Milani, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht, 2003
 9. ***Politiekennis in ontwikkeling. Een onderzoek naar het verzamelen en veredelen van informatie voor het Politie Kennis Net***
I. Bakker & C.D. van der Vijver, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2003

- 10a. ***Politie en geweld. Een verkenning van politiereacties op geweldsincidenten in vier Nederlandse regiokorpsen***
C.J.E. In 't Velt, W.Ph. Stol, P.P.H.M. Klerks, H.K.B. Fobler, R.J. van Treeck & M. de Vries, NPA-Politie Onderwijs- en Kenniscentrum, LSOP, Apeldoorn, 2003
- 10b. ***Geweldige informatie? Onderzoek naar de informatiehuishouding van geweldsmeldingen bij de politie***
R. van Overbeeke, O. Nauta, A. Beerepoot, S. Flight & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam, 2003
11. ***Blauwe Bazen. Het leiderschap van korpschefs***
R.A. Boin, P. 't Hart & E.J. van der Torre, Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2003
12. ***Over de grens. Een verkenning van projecten voor probleemjeugd in Duitsland, Engeland en Zweden***
I. van Leiden, G. Verhagen & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2003
13. ***Integriteit in het dagelijkse politiewerk. Mening en ervaringen van politiemensen***
J. Naeyé, L.W.J.C. Huberts, C. van Zweden, V. Busato & B. Berger, Centrum voor Politiewetenschappen, VU Amsterdam, 2004
14. ***Politiestraatwerk in Nederland. Noodhulp en gebiedswerk: inhoud, samenhang, verandering en sturing***
W. Ph. Stol, A.Ph. van Wijk, G. Vogel, B. Foederer & L. van Heel, Nederlandse Politieacademie, Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2004
15. ***De kern van de taak. Kerncompetenties van de politie als criterium voor de afbakening van kerntaken in de praktijk***
A. Mein, A. Schutte & A. van Sluis, ES&E, Den Haag, 2004
16. ***Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit. Hedendaagse integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen***
F. Lankhorst & J.M. Nelen, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Sectie Criminologie, Amsterdam, 2004
17. ***Paradoxaal Politiebestel. Burgemeesters, Openbaar Ministerie en Politiechefs over de sturing van de politie***
L.W.J.C. Huberts, S. Verberk, K. Lasthuizen & J.H.J. van den Heuvel, Vrije Universiteit Amsterdam/B&A Groep, 's-Gravenhage, 2004
18. ***Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel***
A.C. Spapens & M.Y. Bruinsma, IVA, Tilburg, 2004

-
19. ***Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg***
J. Terpstra & R. Kouwenhoven, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheids-
vraagstukken, Universiteit Twente, 2004
 20. ***Uit balans: politie en bestel in de knel. State-of-the-art: bundeling van kennis en
inzicht***
H.G. van de Bunt, A.B. Hoogenboom, L.W.J.C. Huberts, E.R. Muller, J. Terpstra,
C.D. van der Vijver & C. Wiebrens, 2004 Redactie: G.C.K. Vlek, C. Bangma, C.
Loef & E.R. Muller
 21. ***Politie en media. Feiten, fictie en imagopolitiek***
H. Beunders & E.R. Muller, Erasmus Universiteit Rotterdam/COT, Instituut voor
Veiligheids- en Crisismanagement, Leiden, 2005 (2e druk 2009)
 22. ***Integriteit van de politie. State-of-the-art: wat we weten op basis van Nederlands
onderzoek***
L.W.J.C. Huberts & J. Naeyé, Centrum voor Politie- en Veiligheidswetenschappen/
Vrije Universiteit, Amsterdam, 2005
 23. ***De sociale organisatie van mensensmokkel***
R. Staring, G. Engbersen, H. Moerland, N. de Lange, D. Verburg, E. Vermeulen &
A. Weltevrede; m.m.v. E. Heyl, N. Hoek, L. Jacobs, M. Kanis & W. van Vliet,
Erasmus Universiteit Rotterdam: Criminologie – Sociologie – Risbo, 2005
 24. ***In elkaars verlengde? Publieke en private speurders in Nederland en België***
U. Rosenthal, L. Schaap J.C. van Riessen, P. Ponsaers & A.H.S. Verhage, COT
Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Universiteit Gent,
2005
 25. ***De strafrechtelijke rechtshulpverlening van Nederland aan de lidstaten van de
Europese Unie. De politieke discussie, het juridische kader, de landelijke
organisatie en de feitelijke werking***
C.J.C.F. Fijnaut, A.C. Spapens & D. van Daele, Universiteit van Tilburg, Vakgroep
Strafrechtwetenschappen, 2005
 26. ***Niet zonder slag of stoot. De geweldsbevoegdheid en doorzettingskracht van de
Nederlandse politie***
J. Naeyé, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vrije Universiteit Amsterdam, 2005
 27. ***Preventief fouilleren. Een analyse van het proces en de externe effecten in tien
gemeenten***
E.J. van der Torre & H.B. Ferwerda, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisisma-
nagement, Den Haag/Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
 28. ***Zedenmisdrijven in Nederland. Aangiften- en verdachtenanalyses op basis van
HKS-gegevens***
A.Ph. van Wijk, S.R.F. Mali, R.A.R. Bullens, L. Prins & P.P.H.M. Klerks, Politieaca-
demie Onderzoeksgroep, Apeldoorn, Vrije Universiteit Amsterdam. KLPD, 2005

29. ***Groepszedenmisdrrijven onder minderjarigen. Een analyse van een Rotterdamse casus***
I. van Leiden & J. Jakobs, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
30. ***Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie***
O. Adang, N. Kop, H.B. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & K. van Woerkom, Onderzoeksgroep Politieacademie, Apeldoorn/Advies en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
31. ***De strategische analyse van harddrugsscenes. Hoofdpijnen voor politie en beleid***
E.J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2006
- 32a. ***Cijfers en stakeholders. Prestatiesturing en de gevolgen voor de maatschappelijke en politiekbestuurlijke relaties van de politie***
A. van Sluis, L. Cachet, L. de Jong, C. Nieuwenhuyzen & A. Ringeling, Centre for Local Democracy, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2006
- 32b. ***Operationele betrokkenheid. Prestatiesturing en bedrijfsvoering Nederlandse politie***
A.B. Hoogenboom, Nivra-Nyenrode, Breukelen, 2006
- 32c. ***Op prestaties gericht. Over de gevolgen van prestatiesturing en prestatieconvenanten voor sturing en uitvoering van het politiewerk***
M.P.C.M. Jochoms, F. van der Laan, W. Landman, P.S. Nijmeijer & A. Sey, Politieacademie, Apeldoorn/Twynstra Gudde, Amersfoort/Universiteit van Amsterdam, 2006
33. ***Het nieuwe bedrijfsmatig denken bij de politie. Analyse van een culturele formatie in ontwikkeling***
J. Terpstra & W. Trommel, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2006
34. ***De legitimiteit van de politie onder druk? Beschouwingen over grondslagen en ontwikkelingen van legitimiteit en legitimiteitstoekenning***
Bundel onder redactie van C.D. van der Vijver & G.C.K. Vlek, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente/Politie & Wetenschap, 2006
35. ***Naar beginselen van behoorlijke politiezorg***
M.J. Dubelaar, E.R. Muller & C.P.M. Cleiren, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden, 2006
- 36a. ***Asielmigratie en criminaliteit***
J. de Boom, G. Engbersen & A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2006

-
- 36b. ***Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers***
M. Althoff & W.J.M. de Haan, m.m.v. S. Miedema, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen, 2006
- 36c. ***'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven'. Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit***
A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam; Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek/Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, 2006
37. ***Positie en expertise van de allochtone politiemedewerker***
J. Broekhuizen, J. Raven & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, Utrecht, 2007
38. ***Lokale politiekeefs. Het middenkader van de basispolitiezorg***
E. J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2007
39. ***Niet verschenen***
40. ***Conflict op straat: strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie***
N. Kop, Martin Euwema, m.m.v. H.B. Ferwerda, E. Giebels, W. Olde Nordkamp & P. de Pauw, Politieacademie, Apeldoorn, Universiteit Utrecht, 2007
41. ***Opsporing onder druk***
C. Liedenbaum & M. Kruijsen, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
42. ***Symbolen van orde en wanorde. Broken windows policing en de bestrijding van overlast en buurtverval***
B. van Stokkom, Centrum voor Ethiek, Radboud Universiteit Nijmegen, 2008
43. ***Verkeershandhaving: prestaties leveren, problemen aanpakken***
G. Meershoek & M. Krommendijk, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
44. ***De frontlinie van opsporing en handhaving. Stelselmatige bedreigingen door burgers als contrastrategie***
M.J.G. Jacobs, M.Y. Bruinsma & J.W.M.J. van Poppel, IVA Tilburg, 2008
- 45a. ***'Kracht van meer dan geringe betekenis'. Deel A: Politiegeweld in de basispolitiezorg***
R. Bleijendaal, J. Naeyé, P. Chattellon & G. Drenth, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45b. ***'Kracht van meer dan geringe betekenis'. Deel B: Sturing en toetsing van de politieke geweldsbevoegdheid***
G. Drenth, J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008

-
- 45c. ***Agressie en geweld tegen politiemensen. Beledigen, bedreigen, tegenwerken en vechten***
J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45d. ***Belediging en bedreiging van politiemensen***
J. Naeyé, m.m.v. M. Bakker & C. Grijzen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2009
- 45e. ***Uitgangspunten voor politieoptreden in agressie- en geweldssituaties***
J. Naeyé, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
46. ***Wijkagenten en hun dagelijks werk. Een onderzoek naar de uitvoering van gebiedsgebonden politiewerk***
J. Terpstra, 2008
47. ***Bijzonder zijn ze allemaal! Vergelijkend onderzoek naar reguliere en bijzondere opsporing***
W. Faber, A.A.A. van Nunen & C. la Roi, Faber Organisatievernieuwing, Oss, 2009
48. ***Gouden bergen. Een verkennend onderzoek naar Nigeriaanse 419-fraude: achtergronden, dadenkenmerken en aanpak***
Y.M.M. Schoenmakers, E. de Vries Robbé & A.Ph. van Wijk, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2009
49. ***Het betwiste politiebestel. Een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van het politiebestel in Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Engeland & Wales***
A. Cachet, A. van Sluis, Th. Jochoms, A. Sey & A. Ringeling, Erasmus Universiteit Rotterdam/Politieacademie, Apeldoorn/Korps landelijke politiediensten, Driebergen, 2009
50. ***Leven met bedreiging. Achtergronden bij aangiften van bedreiging van burgers***
B. Bieleman, W.J.M. de Haan, J.A. Nijboer & N. Tromp, Intraval & Rijksuniversiteit Groningen, 2010
- 51a. ***Het publieke belang bij private preventie. Een economische analyse van inbraakpreventiebeleid***
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2009
- 51b. ***Het effect van langdurige opsluiting van veelplegers op de maatschappelijke veiligheid***
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2010
52. ***Lokale politiek over politie***
T.B.W.M. van der Torre-Eilert, H. Bergsma & M.J. van Duin, met medewerking van R. Eilert, LokaleZaken, Rotterdam, 2010
- 53a. ***Trainen onder stress. Effecten op de schietvaardigheid van politieambtenaren***
R.R.D. Oudejans, A. Nieuwenhuys & G.P.T. Willemsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010

-
- 53b. ***Schieten of niet schieten? Effecten van stress op schietbeslissingen van politie-ambtenaren***
A. Nieuwenhuys, G.P.T. Willemsen & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2012
- 53c. ***Politievaardigheden onder stress. Het optimaliseren van aanhouding en zelfverdediging in de praktijk***
P.G. Renden, A. Nieuwenhuys, G.P.T. Willemsen & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2015
- 53d. ***Effectief omgaan met acute stress. Effecten van aanleg en trainingservaring op de schietprestatie onder druk***
A. Landman, A. Nieuwenhuys & R.R.D. Oudejans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2015
54. ***Politie en publiek. Een onderzoek naar de communicatievormen tussen burgers en blauw***
H.J.G. Beunders, M.D. Abraham, A.G. van Dijk & A.J.E. van Hoek, DSP-groep, Amsterdam/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2011
55. ***Managing collective violence around public events: an international comparison***
O.M.J. Adang with cooperation from: S.E. Bierman, E.B. Brown, J. Dietermann, C. Putz, M. Schreiber, R. van der Wal, J. Zeitner, Police Science & Research Programme, Apeldoorn, 2011
56. ***Stads- en regioscan in de grootste Brabantse gemeenten. De achtergronden van onveilige GVI-scores***
B.M.W.A. Beke, E.J. van der Torre, M.J. van Duin, COT, Den Haag; LokaleZaken, Rotterdam & Beke Advies, Arnhem, 2011
57. ***De mythe ontrafeld? Wat we weten over een goed politieleiderschap***
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
58. ***Proactief handhaven en gelijk behandelen***
J. Svensson, H. Sollie & S. Saharso, Vakgroep Maatschappelijke Risico's en Veiligheid, Institute of Governance Studies, Universiteit Twente, Enschede, 2011
- 59a. ***De sterkte van de arm: feiten en mythes***
J.H. Haagsma, T.M. Rumke, I. Smits, E. van der Veer & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
- 59b. ***Blaauw, hier en daar. Onderzoek naar de sterkte van de politie in Nederland, België, Denemarken, Engeland & Wales en Nordrhein-Westfalen***
J.H. Haagsma, I. Smits, H. Waarsing & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
60. ***De nachtdienst 'verlicht'***
M.C.M. Gordijn, Rijksuniversiteit Groningen, 2012

61. ***Opsporing Verzocht. Een quasi-experimentele studie naar de bijdrage van het programma Opsporing Verzocht aan de oplossing van delicten***
J.G. van Erp, F. van Gastel & H.D. Webbink, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2012
62. ***Jeugdige zedendelinquenten en recidive. Een onderzoek bij jeugdige zedendelinquenten naar de voorspellende waarde van psychiatrische stoornissen en psychosociale problemen voor (zedes)recidive***
C. Boonmann, L.M.C. Nauta-Jansen, L.A. 't Hart-Kerkhoffs, Th.A.H. Doreleijers & R.R.J.M. Vermeiren, VUmc De Bascule, Duivendrecht, 2012
63. ***Hoe een angstaas een jokkebrok herkent***
J. Jolij, Rijksuniversiteit Groningen, 2012
64. ***Politie en sociale media. Van hype naar onderbouwde keuzen***
A. Meijer, S. Grimmelmhuijsen, D. Fictorie, M. Thaens, P. Siep, Universiteit Utrecht, Center for Public Innovation, Rotterdam, 2013
65. ***Wapengebruik. Van inzicht in modus operandi naar een effectieve aanpak***
M.S. de Vries, Universiteit Twente, Enschede, 2013
66. ***Politieverhalen. Een etnografie van een belangrijk aspect van politieculturen***
M.J. van Hulst, Tilburg University, Tilburg, 2013
67. ***Recherchebazen. Een empirisch onderzoek naar justitieel politieleiderschap***
E.J. van der Torre, M.J. van Duin & E. Bervoets, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
68. ***Driehoeken: overleg en verhoudingen. Van lokaal tot nationaal***
E.J. van der Torre & T.B.W.M. van der Torre-Eilert, m.m.v. E. Bervoets & D. Keijzer, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
69. ***Overvallen vanuit daderperspectief. Situationele aspecten van gewelddadige, niet-gewelddadige en afgeblazen overvallen***
W. Bernasco, M.R. Lindegaard & S. Jacques, NSCR, Amsterdam, 2013
70. ***Geweld tegen de politie. De rol van mentale processen van de politieambtenaar***
L. van Reemst, T. Fischer & B. Zwirs, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2013
71. ***Vertrouwen in de politie: trends en verklaringen***
L. van der Veer, A. van Sluis, S. Van de Walle & A. Ringeling, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2013
72. ***Mobiel banditisme. Oost- en Centraal-Europese rondtrekkende criminele groepen in Nederland***
D. Siegel, i.s.m. R. Koenraadt, D. Lyubenova, N. Sovre & A. Troszczanek, Universiteit Utrecht, 2013

-
73. ***De ontwikkeling van de criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12 tot 18 jaar. De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden***
F.M.H.M. Driessen, F. Duursma & J. Broekhuizen, Bureau Driessen, Utrecht, 2014
74. ***Speciaal blauw. Verschijningsvormen en overwegingen van specialisatie en despecialisatie binnen de Nederlandse politieorganisatie***
R.J. Morée, W. Landman & A.C. Bos, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2014
75. ***Gevangene van het verleden. Crisissituaties na de terugkeer van zedendelinquenten in de samenleving***
M.H. Boone, H.G. van de Bunt & D. Spiegel, m.m.v. K. van de Ven, Erasmus Universiteit, Rotterdam, Universiteit Utrecht, 2014
76. ***Brandstichters onder vuur. Een empirisch onderzoek naar zaken van brandstichting en hun daders***
L. Dalhuisen & F. Koenraadt, Universiteit Utrecht, 2014
77. ***Van stadswacht naar nieuwe gemeentepolitie? Gemeentelijk toezicht en handhaving in de openbare ruimte***
T. Eikenaar & B. van Stokkom, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2014
78. ***Politiemensen over het strafrecht***
J. Kort, M.I. Fedorova & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2014
79. ***Kijken, luisteren, lezen. De invloed van beeld, geluid en schrift op het oordeel over verdachtenverhoren***
M. Malsch, R. Kranendonk, J. de Keijser, H. Elffers, M. Konter & M. de Boer, NSCR, Amsterdam, 2015
80. ***De mentale gesteldheid van de familierechercheur. Een onderzoek naar werkgerelateerde stress en secundaire posttraumatische groei binnen een bijzondere groep politieambtenaren***
L.J.A. Bollen, M.C. Saan, M.J.J. Kunst, B.W.C. Zwirs & K.F. Kuijpers, Universiteit Leiden, 2015
81. ***Na de vrijlating. Een exploratieve studie naar recidive en re-integratie van jihadistische exgedetineerden***
D.J. Weggemans & B.A. de Graaf, Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, 2015
82. ***Dat heeft iemand anders gedaan! Een studie naar slachtofferschap en modus operandi van identiteitsfraude in Nederland***
L. Paulissen & J. van Wilsem, Universiteit Leiden, 2015
83. ***Demonstratieve kampementen***
B. Roorda, Rijksuniversiteit Groningen, 2015
84. ***Private ordebewaarders bij betogingen***
B. Roorda, Rijksuniversiteit Groningen, 2015

85. ***Spelen met weerbaarheid. Belemmerende patronen en doorbrekende handelingsperspectieven bij het ontwikkelen van basisteams***
W. Landman, R. Kouwenhoven & M. Brussen, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2015
86. ***'Onnodige' bureaucratie binnen het basispolitiewerk. Onderzoek naar de achtergronden van een hardnekkig verschijnsel***
J. Kort & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2015
87. ***Politie en GHB-problematiek op het platteland***
T. Nabben & D.J. Korf, Universiteit van Amsterdam, 2016
88. ***Basisteams in de Nationale Politie. Organisatie, taakuitvoering en gebiedsgebonden werk***
J. Terpstra, I. van Duijneveldt, T. Eikenaar, T. Havinga & B. van Stokkom, Radboud Universiteit Nijmegen, 2016
89. ***Samen of apart. De invloed van overleg tussen agenten bij het opstellen van het proces-verbaal***
A. Vredeveltdt, L. Kesteloo & P.J. van Koppen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2016
90. ***Overvallen in beeld. Gedrag van daders, slachtoffers en omstanders***
M.R. Lindegaard, W. Bernasco & T. de Vries, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2016
91. ***Boeven vangen. Een onderzoek naar proactief politieoptreden***
W. Landman & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016
92. ***VVC onder de aandacht. Een onderzoek naar ZSM en de gevolgen voor het politiewerk***
R. Salet & J. Terpstra, m.m.v. P. Frielink, Radboud Universiteit Nijmegen, 2017
93. ***De mogelijke meerwaarde van bodycams voor politiewerk. Een internationaal literatuuronderzoek***
S. Flight, Sander Flight Onderzoek & Advies, Amsterdam, 2017
- 93A ***Focus. Evaluatie pilot bodycams Politie Eenheid Amsterdam 2017-2018***
S. Flight, Sander Flight Onderzoek & Advies, Amsterdam, 2019
- 93b ***Evaluatie bodycams Landelijke Eenheid; Proeftuin bodycams Dienst Infrastructuur 2018***
S. Flight, Sander Flight Onderzoek & Advies, Amsterdam, 2019
94. ***Criminele families in Noord-Brabant. Een verkenning van generatie-effecten in de georganiseerde misdaad***
H. Moors & T. Spapens, EMMA, Den Haag; Tilburg University, Tilburg, 2017
- 94a. ***Interveniëren in criminele families***
A. Boer, R. Ceulen, H. Moors, T. Spapens, EMMA/Tilburg University, 2020

-
95. ***Effectiviteit van het verdachtenverhoor. Een veldstudie naar de relatie tussen verhoortechnieken, de verklaring van verdachten en de aanwezigheid van de advocaat in zware zaken***
W.J. Verhoeven & E. Duinhof, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2017
96. ***Van meerdere markten thuis? Overlap in markten van zware en georganiseerde misdaad en de consequenties voor de opsporing***
T. Spapens, m.m.v. M. Bruinsma, Tilburg University, Tilburg, 2017
97. ***Horen, zien en zwijgen. Opsporing in dorpen en stadsbuurten met een gesloten leefgemeenschap***
E. Bervoets & M. Bruinsma, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
98. ***Geweld tegen hulpverleners in de psychiatrie. Aard, omvang en aangifte bij de politie***
J.M. Harte, I. van Houwelingen & M.E. van Leeuwen, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2017
99. ***Geëiste en opgelegde straffen bij de strafrechtelijke afhandeling van georganiseerde criminaliteit. Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit***
C.G. van Wingerde & H.G. van de Bunt, Erasmus School of Law, Rotterdam, 2017
100. ***Doorgroei in de misdaad. De criminele carrières en achtergrondkenmerken van jonge daders van een zwaar delict***
V. van Koppen, V. van der Geest & E.R. Kleemans, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2017
101. ***Profielen van Nederlandse outlawbikers en Nederlandse outlawbikerclubs***
A. Blokland, W. van der Leest & M. Soudijn (m.m.v. E. Kleinheerenbrink & I. van Die), Leiden Law School, Leiden, 2017
102. ***Verdachten van terrorisme in beeld. Achtergrondkenmerken, 'triggers' en eerdere politiecontacten***
F. Thijs, E. Rodermond & F. Weerman, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2018
103. ***Burgemeesters in cyberspace. Handhaving van de openbare orde door bestuurlijke maatregelen in een digitale wereld***
W. Bantema, S.M.A. Twickler, S.A.J. Munneke, M. Duchateau & W.Ph. Stol, NHL Stenden Hogeschool, Leeuwarden; Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2018
104. ***Een bittere pil. Het fenomeen en de aanpak van illegale medicijnenhandel***
I. van Leiden, A. Lenders & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2018
105. ***Vastzitten zonder straf. Over inverzekeringstellingen en schadevergoedingen op basis van artikel 89 Sv***
P. Kruize & P. Gruter, Bureau Ateno, Amsterdam, 2018

106. ***'Ik hou het hier wel uit, hoor'. Mentale weerbaarheid binnen de districtsrecherche***
H. Sollie, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2018
107. ***Bestuurlijke bevoegdheden, politie en de lokale aanpak van onveiligheid***
R. Salet & H. Sackers, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2019
108. ***Politie en actief burgerschap: een veilig verbond? Een onderzoek naar samenwerking, controle en (neven)effecten***
V. Lub & T. de Leeuw, m.m.v. A.S. Leerkes & R.J. Kleinhans, Bureau voor Sociale Argumentatie, Rotterdam; Erasmus Universiteit, Rotterdam; Bureau voor Maatschappij, Veiligheid & Deviantie, Rotterdam, 2019
109. ***Wijkagenten en veranderingen in hun dagelijks werk. Verslag van een onderzoek***
J. Terpstra, m.m.v. A. Evers, Radboud Universiteit, Nijmegen, 2019
110. ***Naar een efficiëntere noodhulp? Een verkennend actieonderzoek***
A. Scholtens & I. Helsloot, m.m.v. S. Kraaijenbrink, J. Vlagsma, M. Jürgens, D. Mouris & M. Eising, Crisislab, Renswoude, 2019
111. ***Bestrijding van Outlaw Motorcycle Gangs. Een rechtsvergelijkende studie naar de aanpak van onrechtmatige organisaties in rechtsstatelijk perspectief.***
J. Koornstra, B. Roorda, M. Vols & J.G. Brouwer, Rijksuniversiteit Groningen, 2019
112. ***Politiestraatgezag en (on)gehoorzaam burgergedrag***
A. Scholtens, M. Helsloot, I. Helsloot, Crisislab, Renswoude, 2019
113. ***Verkeershandhaving op Nederlandse autosnelwegen; Evaluatie van de werkwijze van het Team EVT, de effecten en de acceptatie van politiecontroles***
Ch. Goldenbeld, A. Stelling-Kończak, S. van der Kint, SWOV, Den Haag, 2019
114. ***Virtual reality als onderzoeksmethode om inbrekers te doorgronden***
I. van Sintemaartensdijk, J.L. van Gelder, P.A.M. van Lange, M. Otte, J.W. van Prooijen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2019
115. ***Wanneer blaffende honden bijten. Een vergelijking tussen fataal en niet-fataal huiselijk geweld***
P. Aarten, C. Boelema Robertus, L. Alink, M. Liem, Universiteit Leiden, 2020
116. ***Kijk naar het systeem. Begrijpen en beïnvloeden van opsporingspraktijken***
W. Landman, R. Kouwenhoven, M. Brussen, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2020
117. ***Verbeelding in de verhoorkamer. De invloed van het gebruik van beeldmateriaal in het verhoor op verhoortechnieken en proceshouding***
W.J. Verhoeven, G. Vanderveen, L. van Dillen, S. Kruit, Erasmus Universiteit, Universiteit Leiden, 2020

-
118. ***Met gepast geweld. Politiegeweld in Nederland in 2016***
M. Kuin, F. Kriek, J. Timmer, m.m.v. Y. Bleeker en E. Verbeek, Regioplan, Amsterdam en Vrije Universiteit Amsterdam, 2020
119. ***De rol van bodycambeelden in de opsporing en bewijsvoering***
A. Vredeveltdt, L. Kesteloo, A. Hildebrandt, Vrije Universiteit Amsterdam, 2020
120. ***Slachtoffer van onlinecriminaliteit, wat nu?***
S.G.A. van de Weijer, E.R. Leukfeldt, S. van der Zee, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2020
121. ***Een alternatief voor jeugdige hackers? Plan- en procesevaluatie van Hack_Right***
J.A.M. Schiks, M.S. van 't Hoff-de Goede, E.R. Leukfeldt. De Haagse Hogeschool, Centre of Expertise Cybersecurity, Den Haag; Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2021
122. ***Criminaliteit en huiselijk geweld: twee kanten van dezelfde medaille? De relatie tussen criminaliteit en huiselijk geweld***
S. van Deuren, J. Kroese, M. van Dijk, V. Eichelsheim, A. Blokland, S. van de Weijer. Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam, 2021
123. ***Oververtegenwoordiging verder ontcijferd. Een kwantitatief onderzoek naar sociale verschillen in verdenkingskans en zelfgerapporteerd crimineel gedrag onder jongeren in Nederland***
W. Bezemer, A. Leerkes. Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2021
124. ***Gebiedsgebonden politiewerk in ontwikkeling. Onderzoek naar basisteams in een digitale en superdiverse samenleving***
J. Terpstra, R. Salet, I. van Duijneveldt, T. Havinga, Radboud Universiteit 2021
125. ***Slimme(re) opsporing. Een verslag van de ontwikkeling en pogingen tot implementatie van een handreiking voor efficiënte opsporing door de politie***
I. Helsloot, P. van Lochem, C. Kijne, Crisislab, Renswoude 2022
126. ***Politiewerk op het web. Een verkennend onderzoek naar online gegevensvergaring door de politie***
Wouter Landman, Sanne Groothuis, Twijnstra Gudde, Amersfoort, 2022
127. ***Living apart together? Publiek-private relaties in de bestrijding van interne financieel-economische criminaliteit***
Dr. C.A. Meerts, Prof. dr. mr. W. Huisman, Prof. dr. E.R. Kleemans, m.m.v. M. van Straten, MSc, VU-Universiteit, Amsterdam, 2022
128. ***Politiestraatwerk onder corona. Verbinding tussen landelijk beleid en lokale gemeenschap***
Wouter Stol, Litska Strikwerda, Saskia Westers, Wendy Schreurs, NHL Stenden Hogeschool, 2023

-
129. ***Moreel kompas***
Anton van Wijk, Marjan Olfers, Mark van Vugt, Ard Barends, Juno van Esseveldt, Den Haag, 2023
130. ***Liquidaties in Nederland. Ontwikkelingen & achtergronden van schutters en andere betrokkenen***
Sheila Adjieimbaks, Frank Boerman, Robby Roks, Ewout Stoffers, RIEC Midden-Nederland, onderzoeksbureau ESSA Research, Erasmus Universiteit Rotterdam, Landelijke Eenheid Nationale Politie, 2023
131. ***Goed-fout. Criminele verdringing in legale (ketens)processen; een verkennend onderzoek met voorbeelden uit de hout-, afval- en fruitketen***
Bureau Bervoets, Eric Bervoets, Mirjam Corsel, Tim Boekhout van Solinge, m.m.v. Sabine Hellemons, maart 2024
132. ***Van opsporing tot bewijsvoering. Plaats delict-onderzoek voor de hele strafrecht-keten***
M. de Gruijter, A.J. Loeve, C.J. de Poot en M. Zuidberg, april 2024
133. ***Ongekend. Een onderzoek naar de impact van dreiging vanuit georganiseerde criminaliteit op politiewerk***
S. Mehlbaum, J. Broekhuizen, K. van den Akker, m.m.v. S. van Ruiten, T. te Beest en J. de Boer, Halfweg, mei 2024
134. ***Criminele familienetwerken. Subculturele factoren en clan-achtige kenmerken***
T. Spapens, H. Moors, L. de Veen, S. van Nimwegen, R. Bredo, S. Vriends, C. Jacobs, Tilburg University, EMMA (Experts in Media en Maatschappij, Nationale politie), oktober 2024
135. ***Polarisatie, escalatie en alledaagse vrede. Aandachtswijken onder een vergroot-glas***
L.A. Slooter, Universiteit Utrecht, Politie & Wetenschap, januari 2025
-